

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXIV

1937

ŠTEVILKA 12

SLOVENSKE BANKE V LETIH 1933—1936

V letih 1933—1936 so preživljali naši denarni zavodi še vedno težke čase, ki jih je prinesla kriza leta 1931. in še danes niso končane njih težkoče, čeprav se že vidijo znaki izboljšanja na raznih koncih. Še bolj bi pokazale izboljšanje številke za leto 1937., ko je tudi pri nas gospodarska konjunktura v splošnem krenila na boljše, ne da bi seveda dosegla onega stanja pred letom 1931.

Leta od 1933 do 1936 so prinesla v bančnem poslovanju veliko izprememb. Te izpremembe so imele za posledico, da so bili objavljeni računski zaključki zelo pozno in da so se izvršile v sestavi računskih zaključkov zelo važne izpremembe. Zaradi tega je bilo delo na statistiki bolj težavno kot prejšnja leta.

Število zavodov se je v tej dobi zmanjšalo za 1 zavod in sicer za Zadržno banko, ki se je nahajala od leta 1931. dalje v tihi likvidaciji. Letos pa so delničarji banke sklenili izvesti končno likvidacijo, kar je potrdil občni zbor, ki je bil dne 26. julija. Zato za leta od 1933 dalje nimamo podatkov za ta zavod, ki pa je tudi v dveh letih prejšnje poročevalske dobe izkazoval samo likvidacijo poslovanja in je bila radi tega izguba vseh slovenskih bank znatno višja kot v rednem poslovanju ostalih zavodov. Tako obsega statistika za vsa leta podatke o bilancah 10 zavodov, podatke o računu zgube in dobička pa za 9 zavodov, ker Dolnjelendavska hranilnica ne objavlja teh podatkov, pač pa samo bilanco.

O obsegu naše statistike in poslovanja bank naj govori še naslednji pregled števila zavodov in njihovih podružnic:

1930	10	zavodov	28	podružnic	1934	10	zavodov	20	podružnic
1931	11	„	29	„	1935	10	„	17	„
1932	11	„	24	„	1936	10	„	17	„
1933	10	„	24	„					

O razlikah pri številu zavodov smo že navedli razloge, pri podružnični mreži pa smo dosegli višek leta 1931. Tedaj je Ljubljanska kreditna banka posegla tudi na hrvatsko področje ter je poleg že obstoječe podružnice v Zagrebu, ustanovljene v letu 1930., ustanovila še pred začetkom krize podružnico v Varaždinu. Toda že v letu 1932. je število podružnic padlo za 5, ker je Ljubljanska kreditna banka opustila 4 podružnice, Zadržna gospodarska banka pa 1. V okvirju splošne reorganizacije naših bank, ki je sledila prvi dobi varčevanja, je prišlo leta 1934. do ukinitve 4 podružnic Zadružne gospodarske banke, leta 1935. pa je Ljubljanska kreditna banka

likvidirala še dve podružnici, Obrtna banka pa svojo edino podružnico v Ljutomeru. Tako je padlo število podružnic v zadnjih dveh letih pri vseh slovenskih bankah na 17 in sicer je imela Ljubljanska kreditna banka še 10 podružnic (Celje, Kranj, Maribor, Ptuj, Rakek, Slovenjgradec, izven Slovenije: Novi Sad, Split, Šibenik in Zagreb), Zadrúžna gospodarska banka še 5 podružnic (Bled, Kranj in Maribor, izven Slovenije Novi Sad in Split) ter Celjska posojilnica 2 (Šoštanj in Maribor). Posledice ukinitve nerentabilnih podružnic niso bile vidne samo v velikem zmanjšanju upravnih stroškov, ampak tudi v znatnem zmanjšanju plač in doklad. Tudi število zaposlenega uradništva se je znatno zmanjšalo. To dokazuje tudi naslednja razpredelnica, ki kaže število zaposlenega osebja v 3 velikih ljubljanskih bankah od leta 1930. dalje:

1929	439	1932	349	1935	278
1930	473	1933	330	1936	282
1931	444	1934	281		

Število osebja je doseglo višek leta 1930. s 473 ter se je do konca 1935 zmanjšalo na najnižje stanje 278, torej za 195 ali 41,2%. V letu 1936. je prvokrat razvidno povečanje števila osebja v malenkostnem obsegu, kar odgovarja tudi naraščanju poslov v preteklem letu, vendar smo še daleč od razmer, kot so vladale v letu 1930. in preje, še manj pa se da primerjati sedanje število zaposlenih s številom v inflacijskih letih.

Bilance

V naslednjem podajamo pregled glavnih bilančnih postavk v letih 1933—1936, katere smo zaokrožili v tisoče dinarjev; iz pregleda smo izpustili manjše postavke, katere so vsebovane v raznih aktivih in pasivih, ki so pa v nekaterih letih bila prav znatna radi mnogih prehodnih poslov, katerih ni bilo mogoče razčistiti v teku enega samega poslovnega leta.

Aktiva:	1933	1934	1935	1936
gotovina	53.105	64.513	72.829	78.850
devize in valute	685	1.719	1.390	2.673
naložbe	32.846	33.413	29.062	16.166
vrednostni papirji	54.173	59.139	52.710	54.656
tečajna razlika	6.111	—	—	—
menice	198.658	177.370	173.135	151.050
dolžniki	676.847	591.311	614.028	667.227
konsorc. računi	96.105	74.715	62.116	64.385
lombardna posojila	4.814	4.589	2.162	1.431
hipot. in komun. pos.	1.717	1.572	1.494	1.441
realitete	39.454	53.214	49.649	49.442
inventar	1.458	1.282	1.201	1.241
bilančna vsota	1.193.803	1.076.309	972.754	1.004.885

Pregled kaže, da je bilančna vsota vseh slovenskih bank vse do leta 1935. padala v hitrejšem ali počasnejšem tempu, šele leta 1936. je nastopil preokret, ko je prvokrat od leta 1931. dalje bilančna vsota narasla, pa v zelo neznatni izmeri. Povečanje znaša komaj 32.1 milij. din ali 3,4% in je tako bilančna vsota zopet preseгла 1 milijardo dinarjev.

Predno ugotavljamo razlike med posameznimi postavkami v posameznih letih, navajamo še, da obsega statistika i staro i novo poslovanje.

Postavka gotovine se vedno bolj krepi ter je že dosegla stanje pred krizo. Toda medtem je treba vpoštevati, da se je bilančna vsota obveznosti zmanjšala za okoli 800 milij. dinarjev in da je sedaj odstotek gotovine višji kot je bil pred krizo. V veliki meri je ta postavka padla radi mobilizacije terjatev pri drugih denarnih zavodih, saj je postavka: denarni zavodi med aktivi istodobno padla za 16'68 milij. din, dočim znaša povečanje gotovine 25'745 milij. din. V gotovini so vpoštevane tudi naložbe na žiru pri Narodni banki, nadalje na čekovnih računih pri Poštni hranilnici, dočim smo naložbe pri Drž. hipotekarni banki vpoštevati pri skupini: naložbe pri denarnih zavodih.

V devizah in valutah niso znatni zneski, vendar je radi naraščajočega obsega poslov ta postavka v letu 1936. znatneje narasla.

Pri vrednostnih papirjih, kjer so predvsem merodajni državni papirji, kot posnemamo iz izkazov v prejšnjih letih, ko so zavodi navajali številne podrobnosti o sestavi svojega portfelja vrednostnih papirjev, se pozna že v letu 1934. dvig tečajev, kar je imelo za posledico povišanje te postavke. Znižanje v letu 1935. je pripisovati zmanjšanju efektnega portfelja Kreditnega zavoda, ki je po navedbah svojega poslovnega poročila za to leto nekatere svoje angažmane likvidiral. Radi nadaljnjega dviganja tečajev drž. papirjev je prišlo v letu 1936. do povišanja. Tečajna razlika, ki je bila še 1931 izkazana z 9'027 milij. dinarjev, se je do konca 1933 radi stalnih odpisov znižala na 6'111 milij. din ter je nato leta 1934. radi popolnega odpisa izginila iz bilančnih aktiv.

V meničnem poslovanju se kaže stalno nazadovanje, ki pa je bilo v letu 1935. manj občutno. Veliko znižanje v letu 1936. je pripisovati že ureditvi kmetijskih dolgov. To se vidi iz bilance Zadružne gospodarske banke, kjer so menice lani padle za 34'2 milij., istočasno pa so se povečali dolžniki za 48'2 milij. din. Odtod tudi veliko povečanje dolžnikov v letu 1936., iz katerega pa še ne smemo sklepati, da se je kreditna funkcija naših bank popolnoma obnovila. V postavki dolžnikov je vsebovana tudi vsota 92'508 milij. din, kolikor znašajo dolžniki specijelnega rezervnega sklada, ki je bil osnovan ob sanaciji banke leta 1934.

Konsorcijalni računi so leta 1934. zelo narasli radi povečanja pri Ljubljanski kreditni banki od 32'53 na 44'1 milij. din, zmanjšali pa so se pri Zadružni gospodarski banki od 53'8 na 16'8 milij. radi likvidacije angažmana pri Peko, d. z o. z. Od tedaj naprej pa so se dvignili šele v letu 1936. radi novih angažmanov posebno pri Ljubljanski kreditni banki. Lombardna posojila, katera v zadnjih letih posebej izkazuje samo še Ljubljanska kreditna banka, se postopno likvidirajo, kar velja tudi za hipotekarna in komunalna posojila, v kolikor so posebej izkazana in se ne nahajajo med dolžniki.

Realitete beležijo velik dvig v letu 1934., to pa zaradi valorizacije, ki je bila v zvezi z zaščito dovoljena Ljubljanski kreditni banki in Zadružni gospodarski banki. Prva je zvišala vrednost svojih nepremičnin od 24'775 milij. v bilanci za 1933 na 34'412 milij. din v bilanci za 1934, druga pa od 4'814 na 9'637 milij. din. Od 1934 na 1935 so se realitete znižale radi odpisov pri vseh zavodih-lastnikih, nadalje pa še radi odprodaje dveh hiš Ljubljanske kreditne banke pokojninskemu skladu bančnih uslužbencev za 3'131 milij. din. V letu 1936. se je stanje radi nadaljnjih odpisov zopet znižalo. Inventar se znižuje redno letno za vsoto odpisov, povečal pa se

je v letu 1936. radi novih nabav Hipotekarne banke jugoslovanskih hranilnic, ki se je preselila v nove prostore in povečala obseg svojih poslov.

Večje izpremembe so nastopile na strani pasiv, ker so še nadalje odtekala tuja sredstva, za kar je bilo treba mobilizirati aktiva. Poleg tega se je izpremenilo tudi razmerje med lastnimi sredstvi in zaupanimi tujimi sredstvi. Končno je treba še vpoštovati, da so bile pri zaščitениh zavodih izvršene velike izpremembe tudi na pasivni strani. Te izpremembe so bile večinoma izvršene leta 1934., tako da je smatrati leto 1933. bolj za nadaljevanje poslovanja iz prejšnjih let, dočim kažejo naslednja leta že novo sliko radi rekonstruiranih bilanc. Tudi med pasivi smo vpoštevali staro in novo poslovanje skupno, čeprav so zavodi izkazovali obe vrsti poslovanja ločeno. Vse postavke so kot pri aktivih v tisočih dinarjev.

P a s i v a :	1933	1934	1935	1936
glavnica	98.250	74.650	84.650	84.650
rezervni in drugi skladi	40.995	28.321	31.159	33.702
pokojninski skladi	11.562	12.504	6.180	1.187
specijelni rez. sklad	—	92.508	92.508	92.508
vloge na knjižice	287.742	258.430	254.937	259.429
tek. računi in upniki	473.466	401.957	411.025	443.935
den. zavodi v tek. rač. in upnikih	150.386	126.140	122.877	116.144
reeskont	61.898	49.592	36.428	30.462
lombard	17.577	10.836	7.063	12.484
bilančna vsota	1.193.803	1.076.309	972.754	1.004.885

Pri glavnici imamo večje izpremembe beležiti le pri dveh zavodih. Ljubljanska kreditna banka je v letu 1934. v smislu odloka o odlogu plačil znižala svojo glavnico od 50 na 30 milij. din, tako da je za 5 starih delnic izdala 3 nove (za imensko vrednost 450 din so dobili delničarji nove delnice za imensko vrednost 300 din). Za te delnice znaša prednostna dividenda 4%. Nadalje je bil v letu izvršen vpis 10 milij. din nove prvenstvene glavnice in sicer so jih podpisali nekateri večji vlagatelji iz dela svojih starih terjatev pri banki. Zadržna gospodarska banka je znižala svojo glavnico najprej od 12 na 1'2 milij. din, nato pa je zvišala na 20'0 milij., nove delnice je vpisala Zadržna zveza kot glavni delničar iz svojih terjatev.

Rezervni skladi so bili pri Ljubljanski kreditni banki in Zadržni gospodarski banki porabljeni v letu 1934. za odpise dvomljivih in izgubljenih terjatev, od tedaj naprej pa radi novih dotacij iz tekočega poslovanja zopet naraščajo. Od leta 1934. dalje je izkazan posebej specijelni rezervni sklad Zadržne gospodarske banke, ki je nastal leta 1934. s pretvorbijo 40% vseh terjatev vlagateljev in upnikov na dan 10. aprila v ta sklad, v kolikor seveda niso bile po uredbi nekatere vloge izvzete.

Vloge na knjižice izkazuje še v letu 1934. znatno zmanjšanje, delno radi odtoka, delno pa radi pretvorbite v specijelni rezervni sklad pri Zadržni gospodarski banki. Že v letu 1935. pa je ta padec bil malenkosten, dočim je leta 1936. nastopilo izboljšanje z dvigom vlog. Pri zaščitениh zavodih je obrestna mera za vloge nizka (2% brutto), dočim je za nezaščitene vloge obrestna mera višja. Opaža pa se, da se obrestna mera za vloge še vedno znižuje, ker je težko najti bankam take naložbe in posojila, kjer bi bil donos tako znaten, da bi dovoljeval večjo obrestno mero

kot jo plačujejo dosedaj. Opaža pa se tudi močna konkurenca hranilnic, še bolj pa privilegiranih denarnih zavodov, ki plačujejo višjo obrestno mero, katero bi bilo potrebno enotno prilagoditi novim razmeram, da se dotok v privilegirane zavode ne bi nadaljeval v še večji meri, posebno sedaj, ko postaja mobilizacija vseh denarnih zavodov tako aktualna. Tekoči računi in upniki razen denarnih zavodov so prvikrat narasli leta 1935., v letu 1936. pa je zabeležen nadaljnji dotok tujih sredstev našim bankam. Če vpoštevamo obe postavki skupno, dobimo, da so upniki padli od 1933 na 1934 radi pretvoritve in odtoka od 623'85 na 528'1, torej za 95'7 milij. din, v letu 1935. so pa že narasli na 533'9, lani pa na 560'1 milij. din. Če še vzamemo zraven vloge, dobimo naslednjo sliko gibanja vlog, tekočih računov in upnikov: 1933 911'594, 1934 786'527, 1935 788'839 in 1936 819'508 milij. din.

Reeskontne in lombardne obveznosti naših bank, ki so v letih 1931. in 1932. samo delno nadomestile odtok drugih tujih sredstev, nadalje padajo. Pripomniti je, da so znašale reeskontne in lombardne obveznosti slovenskih bank na koncu leta 1930. 15'989 milij. din, 1932 pa 97'691 ter so desegle na koncu 1936 samo 42'946 milij. din. Povečanje lombarda v letu 1936. pri 1 zavodu je bilo kompenzirano z znižanjem reeskonta istega zavoda in ostalih zavodov.

Pri pokojninskih skladih je omeniti znatne izpremembe. Statistika za 1934 je vpoštevala še pokojninski sklad pri Ljubljanski kreditni banki (obenem s podpornim skladom). Za 1935 pa je bil ta sklad izločen iz bilance ter je bil zanj objavljen poseben izkaz, iz katerega je bilo razvidno, da je premoženje tega sklada naraslo od 6'174 milij. din na 7'257 in leta 1936. na 9'154 milij. din. Od tega je znašala naložba pri Ljubljanski kreditni banki 1'830 (1935 0'125) milij. din in je le ta del vpoštevani v bilanci banke same med upniki. Slično velja za Kreditni zavod, kjer je tudi pokojninski sklad ločen in je vpoštevani med hranilnimi vlogami, v kolikor je imel vloge pri zavodu. Po stanju za 1935 je znašal pokojninski sklad 4'964 milij. din. Tako izkazujejo posebej v bilanci sklade le še 3 banke.

Za presojo posameznih poslov in njih pomena v skupnem poslovanju smo izračunali še odstotek posameznih važnejših postavk v primeri z bilančno vsoto za leti 1933. in 1936. Za primerjavo pa smo vzeli zraven še l. 1930., ki je bilo normalno leto pred krizo. Razdelitev najvažnejših postavk je bila naslednja:

Aktivna:	1930	1933	1936
gotovina	4'27	4'45	7'85
naložbe	8'23	2'75	1'61
vrednostni papirji (samo lastni)	4'51	4'36	5'39
menice	15'76	16'64	15'03
dolžniki	60'56	56'7	75'6
konsorci. posli	2'6	8'05	6'41
realitete	1'74	3'3	4'92

Ta tabela nam kaže drugačno razdelitev poslov v treh značilnih letih: dobrega leta 1930., najhujšega leta krize pred izvedbo bilančne rekonstrukcije 1933. in zadnjega leta 1936., ko se že pojavljajo znaki izboljšanja. Očitno je, da je likvidnost, če vzamemo samo postavko gotovine, sicer narasla, toda če še vpoštevamo naložbe, ki so včasih tvorile največjo oporo likvidnosti, se je likvidnost zmanjšala. Tudi odstotek 7'85% za likvidnost

je še vedno premajhen, če vpoštevamo, da je med naložbami še vedno mnogo nelikvidnih naložb pri zaščitenih denarnih zavodih. Med dolžniki so tudi dolžniki specijelnega rezervnega sklada Zadrūžne gospodarske banke, kar je bistveno zvišalo to postavko. Če te dolžnike izvzamemo, dobimo za vse ostale dolžnike še odstotek 66'42, kar pa vseeno pomeni znaten dvig odstotka v primeri z letom 1930. v zadnjih letih. Konsorcijalni posli so zavzeli zelo velik obseg, ker so ostali skoro neznižani v letih krize, pač pa se radi mobilizacije raznih angažmanov, kot smo že omenili, zmanjšujejo. Z ozirom na valorizacijo nepremičnin se je tudi v letih krize povečal odstotek nepremičnin med vsemi aktivi. Tudi odstotek vrednostnih papirjev je narastel, največ radi izboljšanja tečajev v zadnjih dveh letih.

Novo poslovanje

Posebej morajo po uredbi o zaščiti denarnih zavodov in upnikov denarni zavodi izkazovati v svojih bilancah nove vloge in njih porabo med aktivi. Tako je Ljubljanska kreditna banka že leta 1932. izkazala prvokrat nove vloge med obveznostmi, z letom 1933. pa je prešla tudi na objavo aktiv v novem poslovanju. Skupno je znašala bilančna vsota v novem poslovanju (prim. »Slovenca« z dne 14. avgusta 1937):

1932 1 zavod	19.174.000	din
1933 1 zavod	38.911.000	„
1934 2 zavoda	50.937.000	„
1935 3 zavodi	75.914.000	„
1936 4 zavodi	96.871.000	„

Novo poslovanje pri 4 zaščitenih zavodih je na koncu leta 1936. bilo naslednje (bilančna vsota novega poslovanja v tisočih dinarjev):

Ljubljanska kreditna banka, ki je že najdalje pod zaščito	79.122
Zadrūžna gospodarska banka	16.955
Obrtna banka	608
Prekmurska banka	186

Tako vidimo, da postaja delež novega poslovanja vedno večji in da dosega že skoro 10% vse bilančne vsote. V novem poslovanju morajo biti aktiva v izvestnem razmerju z novimi vlogami in zato vidimo tudi drugačno strukturo aktivne v novem poslovanju. Bilanca novega poslovanja je bila za vse 4 zaščitenne zavode v letu 1936. naslednja:

A k t i v a :		P a s i v a :	
gotovina in naložbe	33.075	vloge na knjižice	26.817
zapiski fin. min.	2.000	tek. računi in upniki	69.560
valute	522	prehodne postavke	428
menice	29.638	razno	66
dolžniki	32.073		
razno	169		
skupno	97.487	skupno	96.871

Tabela nam kaže neskladnost med vsoto aktiv in pasiv, kar je pripisovati podatkom Zadrūžne gospodarske banke in Obrtne banke. Pri Zadrūžni gospodarski banki je vsota novih aktiv večja kot vsota novih pasiv, pri Obrtni banki pa je vsota novih pasiv večja kot vsota novih aktiv.

Če vpoštevamo, da so imele zaščitenne banke na koncu leta 1936. skupno bilančno vsoto 673'018 milij. din, znašajo pri njih nova tuja sred-

stva že 14'4% vse bilančne vsote, kar je vsekakor znaten napredek (pri Ljubljanski kreditni banki znašajo nova sredstva v letu 1936. že 24'22% bilančne vsote). Podatki za 1937 kažejo, da se novo poslovanje razveseljivo razvija in da je že znatno okrepljeno zaupanje.

Donosnost poslovanja:

Za presojo položaja je treba navesti tudi račun zgube in dobička slovenskih bank za leta 1933—1936. Pri teh podatkih smo vedno vpoštevali končno stanje tega računa, kar pomeni, da nismo posebej n. pr. ločili dobička ali izgube za vsako leto posebej, ampak kolikor je pač dal končni rezultat.

Slika je naslednja (v tisočih dinarjev):

Donos:	1933	1934	1935	1936
prenos dobička iz prejšnjega l.	3.986	4.654	1.350	1.887
obresti	23.655	23.898	27.094	21.091
bančni posli	9.255	13.962	9.576	6.536
realitete	1.842	1.714	1.416	1.427
razno	40.639	113	132	271
izguba	385	513	672	54
skupni donos	88.663	44.864	40.243	34.266
Stroški:				
plače itd.	12.385	11.785	11.990	11.714
upravni stroški	6.741	7.001	6.702	6.792
davki	2.117	2.247	2.924	1.861
odpisi	58.910	19.644	10.074	4.617
izguba	216	385	513	672
dobiček	6.380	3.792	8.041	7.610

Pri prenosih dobička je vsota zato tako narasla, ker je bilo marsikatero vprašanje glede rekonstrukcije bilanc v letih 1932—1934. nerešeno in so banke rezervirale znatnejše vsote za kasnejše potrebe. Donos obresti je znatneje narastel le v letu 1935. in sicer pri Ljubljanski kreditni banki ter Zadrugi gospodarski banki, pri katerih so v tem letu narasli tudi dohodki bančnega poslovanja. Donos pa se je znatno zmanjšal v letu 1936., tako pri obrestih kot pri bančnih poslih. Donos realitet v splošnem še nazaduje, le pri Celjski posojilnici je lani narastel. Leta 1933. je bila vsota raznih dobičkov zelo velika, ker so zavodi predvsem prenesli iz latentnih rezerv znatne vsote, katere so porabili za odpise, kar jim je omogočala februarska davčna novela iz l. 1934. To je vplivalo tudi na povečanje skupnega donosa, ki pa od tedaj naprej stalno pada in dosega sedaj komaj še 343 milij. din.

Stroški za plače nadalje padajo, čeprav se je n. pr. število uradništva, kot smo preje navedli, povečalo. Tudi upravni stroški kažejo tendenco k znižanju, ki pa je bila prekinjena leta 1936. zaradi naraščajočih poslov, ki so, kot je iz tega razvidno, zahtevali predvsem povečanje upravnih stroškov. Davčna režija je v prvih treh letih znatno narasla in skoro dosegla 3 milijone din, v letu 1936. pa se je znižala za nad 1 milijon din. Odpisi so dosegli višek leta 1933., ko so bile zato pritegnjene tudi latentne rezerve. Od tedaj naprej pa se stalno zmanjšujejo, kar kaže, da je položaj dolžnikov v glavnem ostal neizpremenjen in da so bili odpisi zadostni. Nasprotno radi izboljšanja gospodarskega položaja v nekaterih panogah

je pričakovati, da bodo tudi slabši dolžniki začeli v večji meri plačevati obresti in tudi odplačevati svoje dolgove.

Tudi donosnost poslovanja se je povečala. To dokazuje vedno manjša vsota izgub pri nekaterih zavodih, kar so ti zavodi zamogli storiti z dobičkom v tekočem poslovanju. Naslednja tabela nam kaže čiste dobičke in izgube v posameznih letih pri vseh zavodih (število zavodov v oklepajih za vsotami) ne vpoštevaje seveda prenosov tako izgub kakor dobičkov (v tisočih dinarjev):

	dobiček	izguba
1930	11.918 (7)	108 (2)
1931	9.622 (8)	961 (3)
1932	6.123 (7)	1.660 (4)
1933	4.490 (8)	157 (2)
1934	3.150 (6)	4.145 (4)
1935	6.821 (6)	236 (4)
1936	5.808 (10)	

Tabela dobičkov in izgub vpoštevata tudi Dolnjelendavsko hranilnico, ki ne objavlja računa izgube in dobička, zaradi tega so tudi številke nekoliko višje kot jih izkazuje samo račun izgube in dobička 9 zavodov.

Donosnost poslovanja je torej v primeri z letom 1930. padla v nekaterih zadnjih letih na skoro četrtno te vsote, v letu 1936. je znašala komaj slabo polovico vsote iz leta 1930.

Ob koncu naj navedemo še nekaj. Finančni minister g. Dušan Letica navaja v svojem ekspoziciji o predlogu proračuna za 1938—1939, ki ga je predložil 19. novembra 1937 narodni skupščini, da je 12 denarnih zavodov v dravski banovini izkazalo v letu 1936. povečanje imovinskih postavk za 13%, dobiček pa je znašal 29 milijonov din v primeri z 8'1 milij. din v letu 1935. Nadalje je agencija »Jugoslavenski kurir«, ki izhaja v Beogradu, prinesla dne 22. novembra v svoji 508. številki iste podatke, samo nekoliko bolj detajlirano. Razlika med našo statistiko in temi podatki je pri številkah, katere je navedel finančni minister, ogromna. Po naši statistiki, ki obsega 10 zavodov, je znašal čisti dobiček v letu 1936. s prenosom vred 7'61 milij. din, kar je znatno manj. Rekel bi kdo, da je statistika finančnega ministra popolnejša, ker obsega 12 zavodov. Toda vpoštevati je treba, da se nahaja najbrže v tej statistiki ali Slovenska banka ali Zadržna banka v Ljubljani, pri katerih čistega dobička gotovo ni bilo toliko, da bi prišli na celih 29 milij. din. Če vzamemo, da je bilo v resnici toliko čistega dobička, potem ta dobiček ni v nobenem pravem razmerju z glavnico naših bank. Kajti po naši statistiki znaša glavnica vseh bank 84'65 milij. din, dočim navaja glavnico »Jugoslavenski kurir« z 79'6 milij. din. Pa tudi primerjava z letom 1930., ki je bilo vendar najboljše leto, kaže, da je tedaj znašal čisti dobiček s prenosom vred 12'275 milijonov din. Da bi pa banke zaslužile v letu 1936. kar 16'7 milij. din več, je neverjetno. Vsekakor je potrebno, da se to razčisti, kajti po podatkih g. finančnega ministra se našim bankam godi sijajno pri takih zaslužkih. Neskladnost je tudi v številkah g. finančnega ministra in omenjene agencije, čeprav je najbrže številka izšla iz istega vira, v tem, da pravi gospod finančni minister, da so se imovinske postavke bilance povečale za 13%, »Jugoslavenski kurir« pa pravi, da se je obseg poslovanja v primeri z letom 1935. zmanjšal za 16'7 milij. din ali 1'33%.

Drago Potočnik

GOR IN DOL NA SVETOVNIH BLAGOVNIH TRGIH

Pade cen na mednarodnih surovinskih trgih se je v novembru v široki fronti nadaljeval. Desetodstotne zgube na vrednosti niso bile nič redkega; deloma so se pojavile še večje. Močno znižane novemberske cene so se pa mogle v začetku decembra vseeno nekoliko popraviti in se je pojavilo nekoliko večje veselje do nakupov, k čemur so pripomogle ravno znižane cene. Mnenja o nadaljnjem razvoju konjunktura so zelo različna, vendar se pa pričakuje ojačenje trga in najkasneje pomladi ponovno poživljenje; pičle zaloge ne bodo mogle preprečiti močnejšega povpraševanja. Slej ko prej se konjunktorni izgledi v USA slabo ocenjujejo. V Washingtonu se sicer zelo trudijo, da bi gospodarstvo poživili, a pred potekom več mesecev se po močnem konjunktur- nem padcu na ozdravljenje gospodarstva ne more računati.

Svetovni trgi žita niso kazali v zadnjem času posebnih sprememb; njih razvoj je bil precej neenoten. Za pšenico dosežena cena je imela vsaj to posledico, da se je inozemsko povpraševanje po severnoameriški pšenici poživilo, zlasti na evropski račun. Cenitev argentinskega pridelka v višini 190 do 200 milijonov bušljev napram lanskim 250 milijonom je na cene nalahno pritisnila. 1 bušel pšenice = 27,2 kg. Zelo ugodna so poročila o avstralskem pridelku, ki je v sedanji seziji močnejše navezan na Evropo. — Od kolonialnega blaga sta bila zlasti čaj in kava pod pritiskom; izvozna kvota za čaj je bila povišana za 5% na 92½%. Tudi kakao je kazal znake slabosti, dočim se je pri sladkorju pokazalo majhnoboljšanje. Nova orientacija brazilske kavine politike je imela posledico, da so bili konsumenti z nakupi še nadalje oprezni. Uničevanje kave v Braziliji se še vedno vrši, a v nekoliko počasnejšem tempu. Svetovne zaloge sladkorja so se v zadnjem letu še naprej zmanjšale; za bodoče januarsko zasedanje mednarodnega sladkornega sveta se udeleženi krogi že sedaj zanimajo. — Vlaknato blago je bilo pod pritiskom; vodila je volna. Samo svetovni trg bombaža si je po prejšnjem hudem padcu nekoliko opomogel. Položaj v ameriški bombaževi industriji meri na nadaljnjo omejitev produkcije. Dejstvo, da si je zagotovila Japonska večje množine bombaža v severni Kitajski, pravi, da se bodo bodoči nakupi bombaža Japonske v Severni Ameriki zopet skrčili. Volna merino je izgubila od konca julija 30% na vrednosti in si je šele v začetku decembra nekoliko opomogla. Glede lanú so se Rusi letos sporazumeli z baltičskimi producenti o skupni politiki cen. Kljub temu se pa konsumenti niso dali izvabiti iz svoje rezerve in so opozarjali na nizke notacije drugih tekstilnih surovin. Malo razveseljivi položaj na Japonskem in slaba prodaja ameriške svilene industrije sta našla svoj izraz v nadaljnjem padanju cen surove svile. Tudi na surovo džuto je splošna slabost nekoliko vplivala. Vendar pa opozarjajo pri tem vlaknu vedno na novo na izenačeno razmerje med produkcijo in porabo. Zelo slaba je bila vzhodnoafriška konoplja sizal, koje cena se je v razmerju do manila-konoplje bistveno povečala. Vzrokov iščejo zlasti v velikih zaostankih vezilne preje v USA iz starega pridelka. — Na trgu kovin se je pade cen nekoliko započasnili, pač ob večjem kolebanju. Pri bakru moramo omeniti močno poslabšanje prodajnih

razmer v USA. V decembru je bil baker nekoliko na boljšem kot prej. Počakati je treba, če ne bo novo naraščanje svetovnih bakrenih zalog dovedlo producente v Ameriki in izven nje do novih hujših omejitvenih odredb. Tudi pri c i n u se je padanje v decembru ustavilo, kljub porastu vidnih svetovnih zalog, ki pa pač v razmerju do skupne produkcije niso posebno velike. Morda se je padanje ustavilo vsled pričakovane omejitve produkcijske kvote. Pričakuje se namreč velika omejitev produkcije, morada do 70%, ker se prodajne možnosti v Ameriki za bližnje mesece ne presojajo preveč ugodno. Največji padec cen v teku enega leta zaznamuje s v i n e c, in sicer do 30%, kar je posledica močno zvišane svetovne produkcije. Surovega c i n k a je mnogo naprodaj; prodaja angleških cinkarn ni zadovoljiva. S r e b r o je samo v prav zadnjem času nekoliko padlo. — Močno znižanje ameriške izvozne kvote za k a v č u k od 90 na 70% za prvo četrtletje 1938 je cene na londonskem trgu pognalo nekoliko navzgor. Bodoči razvoj bo merodajno pod vplivom porabe v Zedinjenih državah. Podamo običajni seznam:

Blago	Borza	Okt. 1937	Nov. 1937	Dec. 1937
Pšenica	Chicago	105.—	86.—	86.75
Rž	Chicago	77.37	66.—	65.25
Kava	New York	9.—	7.37	6.37
Sladkor	New York	1.14	1.10	1.16
Surovo maslo	Kopenhagen	2.50	2.96	2.78
Bombaž	New York	8.45	7.85	7.97
Džuta	London	20.80	20.70	19.62
Volna	Bradford	33.50	30.50	28.—
Surova svila	New York	1.58	1.60	1.48
Lan	Leningrad	53.—	48.—	45.—
Baker	New York	12.12	10.02	10.07
Cin	New York	55.62	41.—	44.—
Svinec	London	19.30	15.62	16.25
Cink	London	19.06	14.75	15.75
Srebro	London	19.94	19.62	18.50
Kavčuk	London	8.31	7.06	7.43

Tedensko poročilo nemškega Zavoda za konjunktorno raziskovanje od ca 10. dec. t. l. se peča s položajem surovinskih trgov na koncu leta 1937. Predvsem raziskuje vzroke padanja cen, in pravi, da jih je težko najti, ker se sedanji čas s prejšnjimi dobami ne da primerjati; zato se tudi vprašanje, ali bodo cene rasle ali še nadalje padale, ne more kar tako enostavno rešiti. Zaključno pravi poročilo, da je ponudba važnih anorganskih surovin zaenkrat omejena po produkcijskih restrikcijah in da je ponudba agrarnih pridelkov za 1937/38 toliko kot ugotovljena; zato se bo razvoj cen v bližnjih mesecih ravnal skoraj izključno le od splošnega razvoja svetovne konjunktore, to se pravi v prvi vrsti od konjunktore v Zedinjenih državah, ki so največji porabnik surovin na svetu. Dalje prinaša poročilo Zavoda za konjunktorno raziskovanje vrsto tabel, ki prikazuje razvoj produkcije, konsuma in cen. Sledeči seznam nam kaže razvoj svetovnotržnih cen od leta 1929. dalje, pri čemer je številka za leto 1929. enaka 100. Vidimo, da je posebno pri industrijsko-produkcijskih surovinah navzgorno gibanje v prvem polletju 1937 mnogo večje kot skupna tendenca. Šele v drugi polovici je prišlo do nekakšnega izenačenja

svetovnotržne cene; 1929 = 100

Indeks svetovnotržnih cen (20 blagovnih vrst)
Agrarni produkti

Doba	Skupni indeks	Skupni agrarni indeks	Devet živil	Šest agrarno-produkcijskih surovin	Pet industrijsko-produkcijskih surovin
1930	74·9	74·1	77·6	68·5	78·0
1931	53·6	73·5	56·0	49·5	54·2
1932	48·1	46·3	50·0	40·3	55·1
1933	47·8	47·6	49·3	44·8	48·8
1934	51·5	51·7	53·1	49·5	50·8
1935	53·9	54·9	57·8	50·2	50·1
1936	61·9	62·8	66·1	57·4	58·7
1937					
Januar	74·2	75·3	78·5	70·4	70·1
Februar	74·5	74·1	77·0	69·5	76·1
Marec	79·2	77·7	79·5	75·2	84·5
April	79·2	79·4	81·5	76·2	78·6
Maj	77·2	77·5	80·2	73·0	76·4
Junij	75·1	74·9	78·4	69·3	76·2
Julij	77·8	77·6	82·9	68·8	78·3
Avgust	76·0	75·6	82·0	65·1	78·5
September	74·4	74·1	82·0	61·3	75·9
Oktober	72·4	73·1	82·6	57·5	70·1
November	69·5	70·3	80·8	53·5	66·8

Indeksi svetovnotržnih cen so preračunjeni na podlagi povprečnega stanja 51 najvažnejših vrednot.

Vidimo najprvo globoki padec skupnega indeksa vseh 20 blagovnih vrst od 1929 na 1930 ter potem dalje na 1932 in 1933, nakar je indeks pričel naraščati; posebno je rasel l. 1937, ter je v marcu in aprilu dosegel najvišjo točko, višjo kot je bila v l. 1930. Nato je indeks po kratkem kolebanju pričel padati, od julija dalje zdržema, ter je bil v pričetku decembra približno tam kot l. 1936. v pričetku novembra. Agrarni indeks je padel od 1929 na 1930 skoraj toliko kot splošni, se je l. 1931 še držal, nakar je šlo rapidno navzdol in od l. 1934. do l. 1936. zopet polagoma navzgor; l. 1937. je šel do aprila kot splošni indeks gor, nato pa zopet vzporedno polagoma navzdol. Obe agrarni vrsti pa nista enaki; živila so se po splošnem padcu hitro okrepila, so dosegla v juliju 1937 z 82·9 najvišjo točko ter so bila tudi še v začetku decembra nad 80; agrarno-produkcijske surovine so pa od vseh vrst najbolj globoko padle (l. 1932. na 40·3) ter so šle nato navzgor na 76·2, v aprilu 1937, torej ne tako visoko kot druge vrste, nakar so pričele zopet padati ter so se v začetku decembra 1937 s 53·5 ustavile na najnižji točki, ki je še dosti nižja kot je bila leta 1936. Industrijsko-produkcijske surovine so padle na najnižjo točko leta 1935., so se potem zelo okrepile ter so dosegle v marcu 1937 s 84·5 najvišjo točko sploh, nakar se je tudi pri njih pričel padec, v začetku nekoliko zadržan, od avgusta naprej pa nevzdržen; na koncu novembra so bile med označenimi tremi vrstami v sredini.

Od najvišje točke leta 1937. do začetka decembra 1937 so padle vse blagovne vrste za 12·2%, agrarni produkti za 11·8%, živila samo za 2·5%, agrarno-produkcijske surovine domala za 30% in industrijsko-produkcijske surovine za 21%. Poglejmo razliko med obema agrarnima vrstama!

Žir.

SVETOVNA TRGOVINA NEKOLIKO PADLA

Močno poživljenje v mednarodni blagovni izmenjavi, ki označa prvo letošnje polovico, se v 3. četrtletju ni nadaljevalo, kot se tudi na drugih gospodarskih poljih ni. Promet zunanje trgovine v 52 državah, ki predstavljajo 90 do 95% svetovne trgovine, je padel od 2. do 3. četrtletja po vrednosti za ca 1% in po obsegu za ca 3%. Pri tem moramo vpoštevati, da se ob tem letnem času svetovna trgovina običajno nekoliko poživlji; v povprečnosti let 1925/28 ter 1933/36 se je svetovna trgovina od 2. do 3. četrtletja pomnožila za nekaj več kot 1%. Vseeno pa letošnji padec ni posebno velik in se od lanske jeseni dalje doseženi plus nikakor še ni izbrisal. Proti 3. četrtletju 1936 kaže 3. četrtletje 1937 še vedno znatno poživljenje; prometna vrednost je za 27% večja, prometni obseg pa za 10%.

V evropskih deželah je ostala v 3. četrtletju prometna vrednost približno na višini 2. četrtletja; seveda bi bilo pa pričakovati nalahnega normalnega zvišanja. Bilo ga zato ni, ker se je uvoz vobče nekoliko bolj dvignil kot to sezija prinese, izvoz pa nekoliko manj. Večji padec uvoza se javlja v večini industrijskih dežel, v prvi vrsti v Franciji, Italiji, Švici, Češkoslovaški in Norveški. Le v Nemčiji, Veliki Britaniji in Finski se je uvoz nekoliko povečal. Evropske agrarne dežele so pa nasprotno svoj uvoz nadalje povečale. Izvoz se je povečal v večini industrijskih kot agrarnih dežel, vendar povečanje pogosto ni doseglo lanske izmere. Padel je izvoz samo v Franciji, Italiji, Belgiji ter v Ogrski in Bolgariji.

V prekomorskih deželah sta oba nazadovala, uvoz in izvoz, prvi pač nekoliko bolj — za 2% — kot drugi — za 1%. — Tudi obstojijo znatna nasprotstva med industrijskimi in surovinskimi deželami. Na strani uvoza so merodajne Zedinjene države, kjer je uvoz proti prejšnjemu četrtletju padel za ca 12%. Tudi Japonska je uvozila dosti manj, relativno še celo manj kot Zedinjene države, za 18%, a ta padec ni dosti večji kot se dá razlagati iz sezijских vzrokov. Uvoz surovinskih dežel se je pa skoraj vseskoz še nadalje izdatno povečal. Umljivo je, da je Kitajska mnogo manj uvozila kot sicer in kot to zahtevajo sezijски vplivi. Drugačen je bil razvoj izvoza; ta je skoraj v vseh surovinskih deželah padel. Industrijske prekomorske dežele — ameriške Zedinjene države in Japonska — so pa mogle svoj izvoz povečati, čeprav le malo.

Zir.

SEDAJ JE ČAS

Dne 9. aprila l. 1877., bil je petek — slab začetek, je hotel dr. de Mouzet na pariški akademiji znanosti pokazati zbranim učenjakom Edisonov fonograf. Za uvod je povedal nekaj besed, potem pa je spravil aparat v delovanje. Komaj pa se je oglasil fonograf, je skočil predsedujoči profesor Bouillaud na kateder ter je Mouzeta in njegov fonograf lastno-ročno in dobesedno pognal s katedra, češ da ne pusti, da bi imel kak trebuhač za norca tako učeno družbo. Vpil je, da bo policiji izročil goljufa, ki govori s trebuhom. Še le po nekaj mesecih, ko je prispel novi fonograf,

so se morali učeni gospodje prepričati, da res govori fonograf in ne kdo s trebuhom.

Kakih 30 let je sedaj preteklo, kar so se pojavili prvi res dobro uporabni pisalni stroji in se je že videlo, da so res dober pripomoček v poslovni pisarni. In vendar je imel pisalni stroj hude nasprotnike, trgovstvo ga nikakor ni hotelo uvesti z najrazličnejšimi izgovori. Eni so rekli, da odjemalci hočejo le lepo z roko pisane dopise, le z roko pisano pismo ima znak osebnosti, medtem ko je s strojem pisano pismo le navadna tiskovina, katero se vrže v koš. Tikanje pisalnega stroja moti tako potrebni in koristni mir v pisarni. Takih in enakih ugovorov so imeli na kupe. Ker ni bilo pisalnih strojev, seveda tudi ni bilo tipkarič po pisarnah, kakor sploh ne ženskih pisarniških moči. Mlajše moške moči pa so smatrale za poniževanje, da bi morale sedeti pri pisalnem stroju. Veliko razburjenja je rodila že sama misel, da bi radi pisalnega stroja nastavili žensko moč. Težke boje so bojevali prodajalci pisalnih strojev, kateri so polagoma preskrbeli kruha mnogim tipkaričam. Ves ta razvoj s pisalnim strojem poznam iz lastne skušnje. Danes imajo pisalni stroj že mnogi zasebniki in trgovske ali obratne pisarne si pa sploh ne moremo misliti brez pisalnega stroja.

Z računskimi, kopirnimi in drugimi tehničnimi pripomočki je šlo pozneje dokaj lažje.

Zakaj sem vse to povedal?

Zato, ker imamo tudi danes številne gospodarstvenike, kateri se ne morejo sprijazniti z izpopolnitvijo, modernizacijo svoje poslovne pisarne. Samo pogledjmo njihovo knjigovodstvo, pa bomo videli, da je to skrajno pomanjkljivo. Zopet navedem primer in dokaz. Rekli boste, to je le eden, toda takih dokazov lahko nabereмо zelo veliko.

Neka tožba za znesek okoli pol milijona dinarjev teče že pet let. Bilo je že precej razprav, sodelovali so številni izvedenci itd., troškov je že ogromno ali tožitelj čaka že pet let na svoj denar in še danes ni popolnoma gotovo, kako bo z njegovo terjatvijo. Takrat, ko je zaradi neke nesreče nastala njegova terjatev, ni imel knjigovodstva, to mu je bila le njegova glava in žep, ali s tem knjigovodstvom ni mogel tekom petih let dokazati upravičenosti svoje terjatve. Danes seveda ima sistematično knjigovodstvo in tudi knjigovodjo! Najmanj 25 let bi bil lahko zaposlen dobro plačan knjigovodja za denar, katerega bo požrla tako dolga pravda.

Teče neka druga tožba za znaten znesek in najbrže bo tudi v tej tožbi knjigovodstvo edini dokaz za upravičenost ali neupravičenost tožbenega zahtevka.

Na splošno si trgavska javnost sploh ne predstavlja in tudi noče verjeti, kolikokrat so ravno pred sodnikom poslovne knjige pomembno važne.

Nek industrijec je svojčas rekel, da on piska na to, kar njegov knjigovodja piše. Različni so vzroki, da se mnogi poslovni ljudje ne morejo sprijazniti z res ustrežajočim knjigovodstvom. Kakor sem že rekel, se enim dozdeva najboljšje knjigovodstvo njihova železna blagajna in njihov spomin; tem povem izrek starega trgovca, da kar je zapisano, je na pol izgubljeno, kar ni zapisano, je popolnoma izgubljeno. Drugi pravijo, da ne

bodo za davkarijo vodili knjig. Pa imamo dovolj primerov, da so se razni davkoplačevalci mogli z uspehom boriti proti neupravičeni obdačitvi le s poslovnimi knjigami.

Imamo tudi take, ki sicer imajo neko knjigovodstvo, katero pa ne odgovarja, pa se kar ne morejo odločiti za preureditev, ker bi to bilo drago. Tako mnenje so povzročili razni organizatorji, ki hočejo le prodati svoje drage pripomočke in se nič ne ozirajo na posebnosti in potrebe vsakega posameznega obrata. Mnogokje prav nič ne morejo rabiti dragih in izumetničenih naprav in tudi ni na razpolago potrebnih moči. Dragi pripomočki so prav hitro vpeljeni, toda zaželenemu namenu ne služijo radi posebnosti obrata.

Teoretiki nam pravijo, da imamo dva sistema ali sestava knjigovodstva in sicer enostavno in dvostavno knjigovodstvo. Najbolj znani obliki dvostavnega knjigovodstva sta takozvano italijansko in potem američansko knjigovodstvo. Ko je obstojala takozvana konjunktura, smo dobili številne moderne »prepisne« načine, katere navaja in opisuje prof. Sič v svoji knjigi »Knjigovodstvo«. Vsa ta moderna knjigovodstva slone na istih temeljih in naukih, kakor staro italijansko in znano američansko knjigovodstvo, le da je med tema dvema znatna razlika v obliki, medtem ko so si moderni načini večinoma precej podobni. Med njim je razlika kvečjemu tolikšna, kakršna je med človeškimi obrazi. Niso to kaki novi »sistemi ali sestavi« knjigovodstva, temveč so le nove oblike knjigovodstva, največ otroci knjigoveza oziroma črtalnice knjig in tiskovin. Hudo različna so le imena teh knjigovodstev. Pač pa so ti različni načini večinoma dragi. Vkljub svoji ceni in vkljub svoji modernosti pa niso nikak blagoslov, ki bi pregnal vse zle duhove, t. s. napake in pogoške. Privošči si naj take pripomočke tisti, ki nekaj lahko žrtvuje. Kdor pa gleda na vsak dinar, si lahko vpelje tudi za mal denar sistematično knjigovodstvo. Tudi njegovo knjigovodstvo je lahko odlično, čeravno brez najmodernejših pripomočkov.

Pri neki ugledni in veliki firmi sem videl res moderno in duhovito sestavljeno napravo za knjigovodstvo. Delitev dela je jako lepo izvedena, več pisarniških moči lahko dela istočasno na vknjiževanju. Ti pripomočki so stali težke denarje, in jaz bi vse to uvedel s pripomočki, ki bi stali kvečjemu 300 Din; morda bi bila preglednost še večja, na vsak način pa kontrola še boljša in tudi več dela bi moji pripomočki ne zahtevali. Seveda tako moderni ne bi bili, ali dobri pa ravno tako.

Pri prepisnih načinih so napake ravno tako možne, kakor pri vsakem drugem načinu, so pa še bolj nevarne in usodne. O tem pa drugič.

Z naglimi koraki prihaja konec tekočega poslovnega leta. Sedaj je čas, da se odločite za uvedbo sistematičnega knjigovodstva s početkom novega poslovnega leta. To gre tudi za prav majhen denar. Tedaj se ne plašite posebnih troškov, pa tudi ne kakega napornega in zamotanega dela. Nekaj dela in nekaj dinarjev knjigovodstvo res stane, toda dokaj več vredne so ugodnosti, katere nudi sistematično knjigovodstvo.

V vsakem oziru brezhibno in popolno knjigovodstvo morajo imeti družbe, pri katerih je udeleženi več oseb.

Fr. Zelenik

USPEHI IN PORAZI JAPONSKEGA DUMPINGA

V. štef. 8/9 »Trgovskega Tovariša« smo zapisali nekaj besed o gospodarstvu Kitajske in Japonske. Glede Japonske pridamo še nekaj.

Ne samo v japonskih, temveč tudi v angleških, ameriških i. dr. krogih se označajo sedanji vojni dogodki na Kitajskem kot »mala vojna« v nasprotju z »veliko vojno«, ki bo po mnenju Japoncev izbruhnila na Daljnem vzhodu že v bližnjih letih. Priprava na to »veliko vojno« je danes narodna naloga Japonske. V tem smislu se sedaj japonsko gospodarstvo preustroja. Profesor in polkovnik Mori Takeši je zapisal v svojem delu »Pomen deželne brambe in sredstva njene izgradbe« leta 1935. sledeče: »Država mora poseči v produkcijo in v razdelitev vseh temeljnih pridelkov porabe. Država mora uvesti monopole za primanjkuječe produkte, mora militarizirati državne in zasebne obrate, razširiti uvoz vojnega materiala ter izgraditi izdelavo vojnih potrebščin v onih obratih, ki za to niso opremljeni. Porabni standard ljudstva se mora reducirati na minimum.«

Če primerjamo te besede, ki so bile zapisane pred dvema letoma, s tem, kar se danes dogaja, vidimo, da Japonska svoje gospodarstvo res v označenem smislu presnavlja. Na koncu septembra t. l. je imela trgovinska zbornica v Tokiu sejo, na kateri je bilo sklenjeno, da se ustanovi najvišji kontrolni organ raznih gospodarskih vodilnih zvez, da se zagotovi vladi od strani gospodarstva absolutna podpora v času vojnih zapletljajev. Vsakomur na svetu je jasno, da ima tak kontrolni organ namen prilagoditi japonsko gospodarstvo v celoti zahtevam vojnih operacij na azijskem kontinentu. To pomeni za Japonsko v prvi vrsti ogromne omejitve v vsakem oziru. Dalje je vsakomur znano, da je bil finančni položaj Japonske v zadnjih letih zelo težak in da se je ta napetost danes še poostrila. Izdatki za vojsko na Kitajskem so bili v zadnjem izrednem zasedanju parlamenta določeni in odobreni za tekoče koledarsko leto z 2500 milijoni jenov. Jen = ca. 12 din. Vojni minister Sugijama je mislil tedaj, da bo s tem zneskom izhajal, a danes vedo vsi gospodarski in vojaški krogi, da ta znesek ne bo zadostoval. V decembru bo parlament zopet zboroval in pravijo vsi, da se bo pečal samo z dogodki na Kitajskem oziroma s tem, kar je z njimi v zvezi.

Oprta na pooblastila parlamenta je japonska vlada v oktobru izdala naredbe o omejitvi japonske zunanje trgovine. Te naredbe kažejo trdno voljo vlade, da odstrani ali premaga vse iz vojnih akcij izvirajoče težkoče. Japonska nima nobene možnosti, da bi v inozemstvu dobila za nadaljevanje vojske potrebni denar, in je zato v vseh slučajih navezana le na sebe samo. To pomeni za Japonsko popolno prelevitev gospodarstva. Hoče se vsekakor vživeti v položaj, ki bi nastal iz bojkotiranja Japonske od strani drugih držav.

Doslednost Japonske je velika. To tembolj, ker je ravno sedaj glede Mandžurije stopila v težak razvojni štadij. Mandžursko gospodarstvo še daleko ne more kriti japonske surovinske potrebe, temveč je ravno obratno pravkar prišel čas, ko so potrebne v Mandžuriji največje investicije. Kako se bo Japonska iz vseh homatij izmotala, koliko svetovnega trga bo izgu-

bila, ali se bo mogla v zasedenem ozemlju tudi gospodarsko usidrati, to bo pokazala šele bodočnost.

Podamo nekaj podrobnosti.

Z 11. otkobrom je stopil v veljavo sistem, ki omejuje nakupe iz inozemstva za letnih 400 milijonov jenov. Praktično popolnoma prepovedan je uvoz 300 trgovskih predmetov, med katerimi je skoraj vse luksuzno blago; drugo blago je pa glede uvoza kontingentirano in je na primer uvoz bombaža skrčen za 80 milijonov jenov, uvoz volne za 70 milijonov in uvoz lesa za 20 milijonov jenov.

Japonski izvoz tkanin iz umetne svile se je v času od leta 1929. do vključno 1936. po vrednosti popetoril in je dosegel 149 milijonov jenov, dočim se je izvozna množina podesetorila, s čimer je dumping prav jasno izražen. Razvoj dumpinga je bil omogočen s tem, da so bili stroški produkcije od 250 jenov v letu 1926. potisnjeni do leta 1936. dol na 90 jenov, pri drugih vrstah od 220 na 52 jenov. Kljub temu se je pa produkcija zmanjšala. Z dumpingom si je osvojila Japonska važne trge, ko so bili prej gotova domena angleške ali ameriške industrije. Če bi prišlo do sankcij proti Japonski, bi bili vsi ti trgi za Japonsko zopet izgubljeni. Izvoz in uvoz Japonske v letih 1935. do 1937. (meseci januar—julij) se je takole razvijal:

	1935	1936	1937
Izvoz	1380 milij. jenov	1440 milij. jenov	1810 milij. jenov
Uvoz	1534 milij. jenov	1693 milij. jenov	2505 milij. jenov

Naraščanje uvoza je deloma posledica zalaganja s surovinami in pol-fabrikati v mesecih pred pričetkom vojne, deloma se pa vidi v njem tudi naraščanje cen na svetovnem trgu. Vsekakor ima pa velik delež tudi oboroževanje. Vidimo, da je pasivnost trgovinske bilance zelo narasla, od ca. 150 milijonov v letu 1935. na ca. 700 milijonov v letu 1937.

Teoretično je popolnoma možno, da se bistveni del japonske zunanje trgovine z bojkotom uniči in se s tem deželi, ki je vsled pomanjkanja domačih surovin navezana na uvoz surovin in na izvoz fabrikatov, prizadene trajna občutna škoda. Seveda bi prišlo v tem slučaju tudi do nevarnih gospodarskih in socialnih pretresljajev ravno med kmetiskim prebivalstvom. Recimo, da bi bojkot zadel svilo; v prvih sedmih letošnjih mesecih so jo eksportirali za 221 milijonov jenov, od tega za 188 milijonov v U. S. A., za 140 v Anglijo in za 11 milijonov v Francijo: če bi te dežele Japonsko bojkotirale, bi bil uničen izvoz enega najvažnejših japonskih pridelkov. Vedno na novo moremo ugotoviti p r e t e ž n i p o m e n a n g l o - s a š k i h d e ž e l v japonskem trgovinskem prometu. Anglosaške dežele prevzamejo skupaj s Holandijo in njenimi kolonijami dve tretjini japonske zunanje trgovine. Bojkot od te strani bi mogel torej zadeti življenjske živce japonskega gospodarskega ustroja.

Tokijski dopisnik »Daily Herald-a« piše: Kitajska vojna in pričenjajoči se bojkot japonskega blaga v inozemstvu sta bilanco japonske zunanje trgovine spravila popolnoma iz ravnovesja, denarja je vedno manj in tiskanje bankovcev ima za posledico neznosno p o d r a ž e n j e najvažnejših življenjskih potrebščin. Neprestano pošiljanje vojakov in vojnega materiala na Kitajsko je zmanjšalo tudi število ladij za blagovne transporte, vsled česar so dohodki Japonske iz pomorskih transportov padli letos že za

70 milijonov jenov. To seveda na japonsko plačilno bilanco neugodno vpliva. Da bi si prihranila deviz, je izdala vlada uvozne prepovedi. Vpeljana je tudi kontrola glede porabe železa in se železo v praksi za mirovne potrebe sploh ne bo več dobilo. S tem bi bile občutno prizadete male delavnice, trgovine itd. ter bi nekatere morale obrat sploh ustaviti. Državni deficit skuša vlada izenačiti z neprestanim zviševanjem davkov; dohodarino hočejo v decembru zvišati za 40%. Tudi brez organiziranega bojkota japonskega blaga v inozemstvu — pravi dopisnik — se japonsko gospodarstvo ruši; Japonska ni računala s tako energičnim odporom Kitajske in bo morala, če se bo bojkot poostril, že iz gospodarskih ozirov spor s Kitajsko likvidirati.

Londonski »Observer« navaja seznam predmetov, kojih prodaja je prepovedana; tako vidimo tam konserve, pijačo v steklenicah, parfume, oblačila in podobno. Je nekaj izjem; vino na primer se sme še uvažati, zaradi zadevne trgovinske pogodbe s Francijo, dalje tudi kava, ker je mnogo Japoncev zaposlenih v Braziliji pri pridelovanju kave. Tudi sir še ni v seznamu prepovedanih stvari. Seveda imajo Japonci za vse prepovedane uvozne predmete surogate, a kvaliteta je po večini zelo slaba.

*

Sredi decembra 1937 je japonsko finančno ministrstvo poostrilo obstoječe devizne določbe. Prodaja inozemskih vrednostnih listin ter prodaja v inozemstvu se nahajajoče imovine sta možni le z dovoljenjem vlade. Isto velja glede nakupa zemlje, ladij, rudnikov, industrijskih pravic in lesnih koncesij. Največji znesek nakazil v denarnih in kreditnih pismih ter največji uvozni znesek sta brez predhodnega dovoljenja vlade znižana na 100 jenov. Tudi če kdo prevzame obveznosti iz blagovnega uvoza, mora imeti za to dovoljenje vlade.

Tipično inflacionistično odredbo je izvedla vlada za financiranje vojne s Kitajsko. Formelno se ta korak prikriva tako, da se razpisujejo vojna posojila. Ker so pa morali veliki industrijski in drugi obrati že doslej podpisati več milijonov jenov za vojno, je razpis nadaljnjih vojnih posojil zelo otežkočen. In tako je morala neko tako vojno posojilo v znesku 200 milijonov jenov podpisati v celoti Japonska banka; da je to zmogla, je dala tiskati bankovce, kar je pač značilna inflacionistična odredba.

*

Zelo velike sitnosti imajo Japonci v odnošajih do Sovjetske Rusije. Rusi jim delajo težave, kjer le morejo, bolj ali manj odkrito. Vzroki so razumljivi. Japonski ribiči v morjih ob Sibiriji so že prejšnja leta zadevali na vsestranske sitnosti od strani ruskih uradov. Letos se je položaj poostril; dokaz temu je tudi to, da japonski konzularni agent letos za časa ribiške sezone ni dobil dovoljenja iti v Petropavlovsk na Kamčatki, kamor je sicer vsako leto ob tem času šel. Japonci imajo v pogodbah zamčeno dovoljenje, da smejo v severni polovici otoka Sahalina, ki je ruska last, polagati cevi za prevoz petroleja in iskati novih petrolejskih vrelcev. Polaganje cevi so jim letos Rusi prepovedali, vsled česar se seveda obrati ne morejo vzdržati in nadalje izgraditi. Dalje je tudi vrtnanje novih vrelcev zelo omejeno in sta morali obe japonski koncesijski družbi znatno število ruskih delavcev odpustiti. Sovjeti so prepovedali doselitev 1000 japonskim delavcem kot povračilo za odpust ruskih delavcev. Zato tudi Japonci letos najbrž niso mogli izvesti svojega produkcijskega načrta 262.000 ton proti

le 185.900 in 150.700 tonam v letih 1936. in 1935. V letih 1935. in 1936. je dobila Japonska od Rusije na leto 400.000 ton surovega železa, letos je pa Rusija eksport železa na Japonsko popolnoma odrezala. Neka japonska tvrdka, ki uvaža mazilno olje iz Bakuja (Rusija) že od leta 1934. dalje, je dobila letos obvestilo, da so nadaljnje pošiljke ukinjene. Dalje ne more dobiti Japonska iz Rusije nobene platine. Tudi doslej v Londonu in New Yorku kupljena platina je bila večinoma ruskega izvora. Največja japonska platinska tvrdka ni mogla v zadnjih mesecih kupiti v Rusiji niti enega grama platine. Itd. Vidi se namen Rusov, da zadenejo Japonce v točkah, kjer so imeli le-ti doslej v gospodarskih ozirih važne koristi. Tako Rusi posredno pomagajo Kitajcem.

•

V pričetku decembra 1937 je izšla naredba japonskega cesarja o organizaciji novega načrtnega urada (kikakuco). Načrtni urad je pod vodstvom ministrskega predsednika in ima sledeče naloge: 1. izdeluje naj načrte za pritegnitev vseh narodovih sil k delu v miru in v vojni; 2. naj tozadevno poroča ministrstvu in izraža vladi svoje mnenje; 3. naj pové svoje mnenje glede nadzorstva o predlogih za one zadeve, ki se tičejo točke 1., 4., naj spravi zadeve raznih uradnih mest, tičočé se omenjene naloge, v medsebojni sklad in naj jih poenoti. Če je potrebno, naj načrtni urad zahteva za označene cilje pri pristojnih vladnih mestih materiala ali pojasnitve.« Kakor vidimo, je vse to izredno splošnega značaja in se zdi, kot bi šlo le za razširjen urad ministrskega predsednika. Število uradnikov bo zelo veliko. Predsednik urada bo v činu ministra; imel bo namestnika in šest predstojnikov oddelkov, dalje 44 višjih uradnikov. Med uradniki so tudi štirje inženirji, iz česar se da sklepati, da so tudi za presojo tehniških problemov ustvarjeni potrebni predpogoji. Gospodarske naloge urada sicer niso posebno poudarjene, a glavne točke, s katerimi naj se urad peča, so vendar zelo močno gospodarsko pobarvane. V uradu bodo ustanovljeni trije odbori, ki bodo obdelovali sledeče probleme: 1. preskrba z blagovnimi vrstami, ki so jih doslej importirali; 2. pospeševanje zunanje trgovine in morebitni protiukrepi proti gospodarskim sankeijam; 3. gospodarski razvoj Severne Kitajske. — Vsekakor bo rešitev teh nalog vplivala na usodo japonskega naroda; treba je pa počakati, kako se bo razvijalo praktično delo urada.

•

Ne moremo govoriti o japonskem gospodarskem življenju, ne da bi omenili dveh imen,

Mituzi in Mitzubiši,

za katerima imenoma tičita dva največja japonska trusta, morda največja trusta vsega sveta. O njiju zgodovini piše R. Lewinsohn v »Mariame« sledeče zanimive potankosti: »Japonsko gospodarstvo sestoji iz pol tucata trustov, ki so zopet last dveh nadtrustov, imenovanih Mituzi in Mitzubiši. Pomembnejši med njima je prvi, ne samo najstarejši na Japonskem, temveč najbrž tudi sploh. Mituzi so stara plemiška rodovina, ki pripadajo že od 15. stoletja dalje najvišji japonski aristokraciji. Njih gospodarska moč se je razmahnila v teku 17. stoletja, ko je vodil Haširobe Mituzi v Jedo trgovino s suknom. Vpeljal je nove produkcijske in trgovske metode, ki so zrevolucionirale tedaj obstoječe načine pro-

dukcije in trgovine. Dotedaj je bila namreč na Japonskem navada, da so prodajali blago le v velikih kosih in da so plačevali račune vsega leta šele na koncu leta. Mitzui je pa vpeljal trgovino na drobno in takojšnje plačevanje v gotovini. Bil pa ni načeln nasprotnik kredita in ga je celo na poseben način organiziral. Domenil se je namreč s trgovci v raznih mestih, da se je vršilo plačevanje s čeki; tako je postal ustanovitelj prve banke na Daljnem vzhodu, ne da bi mu bili znani zadevni evropski zavodi.

Njegovi nasledniki so započeto delo velepotezno izgradili. V prvi polovici 19. stoletja so se oprijeli Mitzui tudi industrije in so ustanovili prvo livarno. Ko je bila Japonska leta 1854. primorana, da je odprla svoja pristanišča inozemcem, je navezala trdka Mitzui trgovske stike z deželami evropskega zapada. Po zgledu Evrope so organizirali Mitzui japonsko novčeno banko in borzo v Tokiu. Toda šele sedanji šef podjetja, baron Haširoemon Mitzui, je izgradil svoja podjetja v znani gigantski trust. On kontrolira nad 200 industrijskih, trgovskih in bančnih podjetij, kojih skupna glavnicca predstavlja okoli 80 milijard dinarjev — smo preračunali —, s kakršno vsoto se ponašajo komaj veliki ameriški trusti. Baron Mitzui je tudi iniciator gospodarske prepojitve v Kitajski, poseduje največje predilnice in tkalnice na kitajskih tleh in je v Mandžuriji lastnik najvažnejših premogovnikov.

Zraven Mitzuijev so Mitzubiši takorekoč parveniji, novinci v bogastvu, čeprav so tudi oni že skoz več rodov veletrgovci. Njih okoli 100 družb obsegajoči trust sestoji iz raznovrstnih podjetij, a najvažnejša panoga je železna in jeklena industrija. V njih rokah so skoraj vse velike jeklarne v Mandžuriji, in morda ni slučajno, da je pričela Japonska osvajat Mandžurijo ravno tedaj, ko je bil član rodovine Mitzubiši japonski zunanji minister. Vojna v Mandžuriji leta 1931. je šla za premogom in železom, v koji akciji so šli interesi obeh trustov vstric. Zdi se pa, da sedanja japonska ekspedicija na Kitajskem trustoma ni všeč; menda se jima čas ne zdi prav ugoden in se tudi končni uspehi ne bodo tako hitro javili kot so se v Mandžuriji. Seveda bi pa srečno končana vojska nudila trustoma na Kitajskem nov pogon in bi bili industrijski problemi rešeni s tanki in letali, ne pa s kvaliteto blaga. Vrh tega je vojska najboljša možnost zblizanja med trustoma in vojaškimi krogi, ki si niso ravno prijatelji. Osvojitev Kitajske je cilj, za katerim stremita oba tabora.

Dr. V. Šarabon.

NA SVETU ŽIVI NAD 2.100 MILIJONOV LJUDI IN RAČUNAJO, DA BI JIH LAHKO ŽIVELO NAD 6.000 MILIJONOV

V raznih statističnih publikacijah posameznih držav so objavljeni vsako leto tudi podatki o številu prebivalstva vseh držav na svetu. Toda noben še tako dobro urejen letopis ne prinaša podatkov, ki bi se za vse države nanašali na isto razdobje, tako da bi dobili resnično odgovarjajočo številko o tem, koliko ljudi živi na zemlji. Zato je tem bolj hvalevredna iniciativa Zveze narodov, ki prinaša vsako leto v svojem statističnem letopisu cenitve števila prebivalstva na določen dan. Te cenitve so ali uradne

iz dotične države ali pa kalkulacije Zveze narodov, oziroma oddelka za gospodarska proučevanja v njenem tajništvu.

V najnovejšem statističnem letopisu za leto 1936/37., ki je izšel meseca julija 1937, navaja Zveza narodov za 31. december 1935 število prebivalstva na svetu z 2.095 milijoni. Pri tem je seveda še treba vedeti, da so številne države na svetu, ki še niso izvedle ljudskega štetja. Pri teh smo navezani na cenitve, ki jih realnost kaj znatno kasneje izpremeni. Tako n. pr. je bilo še pred 10 leti ocenjeno prebivalstvo Abesinije na 10 milijonov ljudi, kasneje pa je bila ta cenitev znižana na 5,5 milijona duš. Najnovejši italijanski vir (Annuario statistico Italiano za leto 1937., izšel avgusta 1937) pa ceni prebivalstvo Etiopije na 5,300.000 po stanju dne 30. junija 1936. Nadalje je treba upoštevati, da je doba od zadnjega ljudskega štetja sem v nekaterih državah le predolga, da bi mogli vzeti uradne cenitve za dovolj točne. Vse to povzroča velike težkoče pri ugotovitvi števila ljudi, ki jih danes preživlja zemlja.

Če pogledamo nazaj, vidimo, da se je po podatkih Zveze narodov število prebivalstva na zemlji povečalo v zadnjih 5 letih, od 31. decembra 1930 do 31. decembra 1935 za 82'2 milijona, od tega samo v letu 1935. za 18 milijonov. To je ogromen prirastek, ki pa se ne razdeli enakomerno na vse kontinente. V naslednjem podajamo po kontinentih cenitve prebivalstva za zadnje predvojno leto 1913., 1930. in 1935.

Po kontinentih se je prebivalstvo razdelilo sledeče (v milijonih okrajšano):

	1913	1930	1935
Azija (brez Rusije)	1.033'9	1.069'3	1.108'3
Evropa (brez Rusije)	347'5	378'7	391'8
Rusija	139'7	161'6	173'0
Afrika	130'7	142'4	148'2
Severna Amerika	104'25	134'3	139'3
Srednja Amerika	30'1	34'4	38'7
Južna Amerika	55'85	82'75	85'74
Avstralija in Oceanija	7'6	9'9	10'4
skupno	1.786'8	2.012'8	2.095'0

Še bolj nazorno pa nam kaže razvoj posameznih kontinentov naslednji pregled po odstotkih vsega prebivalstva na svetu:

	1913	1935	1913	1935
Azija (brez Rusije)	54'36	52'9	Afrika	7'3
Evropa (brez Rusije)	19'5	18'7	Amerika	10'64
Rusija	7'8	8'3	Avstralija in Oceanija	0'4
				0'5

Iz tega pregleda bi bilo sklepati, da delež Azije nazaduje, toda številka ne temelji na stvarnosti. Prebivalstvo Kitajske je namreč vzeto kot skoro neizpremenjeno, kar pa gotovo ne odgovarja dejstvom. Za 1913 je ocenjeno na 441'5 milijona, za 1930 na 452'8 in 1935 na 450 milijonov. Tako je upoštevan dejansko pri azijskih državah samo prirastek nekitajskih držav, med katerimi sta največji Indija in Japonska s kolonijami. Zaradi tega je tudi Zveza narodov v nekaterih letih navedla prebivalstvo sveta tako, da je odštela Kitajsko, ki je danes največja država na svetu, kjer še ni bilo pravega ljudskega štetja. Tako vidimo, da je brez Kitajske število prebivalstva na vsem svetu naraslo po cenitvah Zveze narodov od 1930 do 1935 od 1.560 na 1.654 milijonov, torej za 85 milijonov duš, s Kitajsko vred pa znaša prirastek samo 82'8 milijona duš, kot smo navedli zgoraj.

Za presojo danes tako važnih geopolitičnih sporov pa naj služijo naslednje številke, katere smo vzeli iz mednarodnega pregleda decemberske izdaje nemškega statističnega urada »Statistisches Jahrbuch für das Deutsche Reich 1937«. Tu nam tabela kaže površino in prebivalstvo najvažnejših držav in kolonialnih sil na svetu. Skupno ceni prebivalstvo vsega sveta omenjena statistika na 2.166 milijonov v letu 1936., kar tudi približno odgovarja cenitvam Zveze narodov. Površino zemlje pa navaja s 134'6 milijona kvadratnih kilometrov (to je vsota površin, izkazanih pri posameznih državah brez nekaterih neraziskanih polarnih ozemelj, vsebuje pa ta vsota tudi površino jezer, rek itd.). Pri vseh državah so upoštevani tudi mandati Zveze narodov. Vrstni red velikih sil smo vzeli po številu prebivalstva:

	površina lis. km ²	v % vsega sveta	prebivalstvo v milij.	v % vsega preb. na svetu
Britski imperij	34.938	26'0	516	24'4
Kitajska	10.362	7'7	437	20'6
Rusija	21.176	15'7	171	8'1
USA	9.682	7'2	144	6'8
Francija	12.425	9'2	111	5'2
Japonska	681	0'5	99	4'7
Holandija	2.080	1'5	73	3'5
Nemčija	471	0'3	68	3'2
Italija	3.789	2'8	51	2'4
Brazilija	8.511	6'3	42	2'0
Poljska	389	0'3	34	1'6
Španija	846	0'6	25	1'2
Belgija	2.422	1'8	23	1'1

Tabela je kaj poučna in nam kaže, da je pod angleškim kraljem četrtnina vsega sveta in nekoliko manj kot četrtnina tudi vsega prebivalstva. Po obsegu je znatno manjša Kitajska, po številu prebivalstva pa le za 69 milijonov zaostaja za ogromnim britskim imperijem. Nadaljnji dve veliki sili sta Rusija in severnoameriške Zedinjene države, ki imajo tudi ogromne površine zemlje, od katerih pa so nekatere zelo redko naseljene. Japonska ima majhen teritorij, pa gosto naselitev; upoštevani pa nista Mandžurija in provinca Jehol, formalno samostojni državi. Velika je kolonialna posest Holandije in Francije. Nato pa prideta dve evropski velesili, ki stremita za kolonialno posestjo. Italija si je kolonije že sama vzela in je z vso energijo na delu, da odkrije zaklade teh dežel. Nemčija pa zahteva nazaj svoje kolonije.

V nekdanjih nemških kolonijah živi danes lepo število prebivalstva, kar dokazujejo najnovejši podatki omenjenega letopisa: britski mandati: vzhodna Afrika 5.147.000 prebivalcev, jugozahodna Afrika 328.500, Kamerun 825.000, Togo 349.000; francoski mandati: Kamerun 2.338.000, Togo 762.200; ostali mandati: Nova Gvineja 501.000, Samoa 54.700, Nauru 1.600, drugi otoki v Tihem oceanu 102.200.

Na ogromnem področju Brazilije živi razmeroma malo ljudi. Po teritoriju, pa tudi po številu prebivalstva spada Brazilija v vrsto velesil, kar hoče biti tudi Poljska, ki ima danes že polovico toliko prebivalstva kot ga ima Nemčija, čeprav na nekoliko manjšem ozemlju.

Iz iste tabele prinašamo nadalje še naslednje podatke o gostoti prebivalstva posameznih imperijev. Pri tem smo ločili metropolo od kolonij. Na 1 kvadratni kilometer pride prebivalstva v metropoli:

	metropola	kolonije	skupno
Belgija	273'1	6'1	9'4
Holandija	250'3	31'6	35'2
Anglija	194'3	13'5	14'8
Japonska	181'1	101'1	146'0
Nemčija	143'6	—	143'6
Italija	137'7	2'5	13'5
Poljska	88'1	—	88'1
Portugalska	79'1	4'3	7'5
Francija	76'1	5'8	8'9
Španija	46'7	3'1	29'5
USA	16'4	8'3	14'9

Gostota v nekolonialnih državah znaša: Kitajska 42'2, Rusija 8'1 in Brazilija 5 prebivalcev na kvadratni kilometer.

Pri teh številkah se nam kažejo kolonialna prizadevanja Nemčije, Italije in Japonske v vse drugačni luči. Nemčija ima izredno gostoto in je sedaj popolnoma brez kolonij. Italija in Japonska imata majhno kolonialno posest, ki je pa poleg tega v japonskem primeru še izredno gosto naseljena (nad 100 na km² brez industrije samo s kmečkim prebivalstvom).

Kritje potreb današnjega človeka je vendar vkljub razvoju svetovne trgovine še bistveno vezano na zemljo, državo, v kateri prebiva. V zvezi s tem je važno izračunati nosilnost posameznih državnih in gospodarskih območij. Tukaj nosilnost pomeni možnost posameznih dežel in držav proizvajati vse dobrine za kritje vsakdanjih potreb prebivalstva, v kolikor so utemeljene na sedanji življenjski višini. Izvzete so seveda izredne potrebe, kot n. pr. za slučaj vojne. Tako vidimo lahko, da se vse države razdele na tri skupine: prvo tvorijo one države, kjer je dejansko število prebivalstva veliko večje ko njihova nosilnost, drugo skupino tvorijo države, kjer nosilnost še ni prekoračena, v tretji skupini pa so države, kjer ostaja število prebivalstva za možno nosilnostjo in kjer je torej še največ prostora za naseljevanje človeštva.*

Seveda je pri naslednjem pregledu treba upoštevati, da je n. pr. marsikje sedanja proizvodnja dejansko še premajhna, dane pa so možnosti za veliko povečanje, kar imenuje A. Fischer, potencialno avtarkijo; za primer bi lahko navedli tudi našo državo, kjer so še znatne razvojne možnosti domače produkcije.

V tabeli pomeni prva številka nosilnost prebivalstva dotične države na km², druga številka pa daje dejansko število prebivalstva na km². Kjer je prva številka višja od druge, pomeni to, da je dejanska nosilnost, oziroma produkcijska zmožnost dotične države, kriti z lastno produkcijo svoje potrebe, prekoračena; kjer pa je druga številka nižja od prve, pomeni to, da je nosilnost dotične države večja in da domača produkcija več kot pokriva potrebo.

Države, ki so leta 1935. prekoračile dejansko nosilnost:

	nosilnost dejansko živi		nosilnost dejansko živi		
Švica	41	100	Norveška	6	9
Belgija	115	275	Italija	113	122
Holandija	117	247	Češkoslovaška	93	116
Vel. Britanija	92	193	Portugalska	67	74
Finska	5	187	Poljska	85	86
Avstrija	48	169	Kitajska	96	100
Japonska	117	144	vsa Evropa brez		
Nemčija	95	148	Rusije	66	74

* Schmolders-Vogel: Wirtschaft und Raum, Hamburg, 1937, št. 42 i. sl.

Države, ki še niso dosegle leta 1935. dejanske nosilnosti:

	nosilnost dejansko živi		nosilnost dejansko živi	
Grčija	54	51	Mandžukuo	60
Danska	93	85	Brit. Indija	82
Madžarska	108	95	Hol. Indija	168
Španija	54	48	Avstralija	16
Jugoslavija	68	59	Nova Zelandija	93
Irska	50	43	Nova Gvineja	127
Francija	91	76	Severna Afrika	7
Romunija	78	64	Osrednja Afrika	107
Bolgarija	78	59	Južna Afrika	21
Albanija	60	37	USA	63
Švedska	22	15	Kanada	16
Baltske države	66	33	Braziliija	106
Rusija	18	8	Argentina	54
				4

Tako pravi račun za našo državo, da lahko preživlja z lastno produkcijo pri sedanji življenjski višini prebivalstva 17 milijonov ljudi, dejansko število prebivalstva pa je znašalo na koncu leta 1934. 14,730.000. Toda če upoštevamo izredno hitri prirastek prebivalstva v naši državi, ko vsako leto narastemo za četrto milijona ljudi, torej v 4 letih za skoro 1 milijon, se hitro približujemo dejanski nosilnosti prebivalstva.

So pa na svetu države, kjer se z ozirom na nosilnost njih ozemlja, to se pravi na produktivne možnosti, lahko dejansko prebivalstvo podvoji. V Rusiji n. pr. je prostora za 380, v Braziliji za 900, v Argentini za 150, v vsej Afriki za 1.650 milijonov ljudi itd. Skupno računajo, da bi že pri izrabi sedanjih produktivnih možnosti živelo na svetu lahko 6.200.000.000 ljudi, dočim jih je sedaj nekaj nad 2 milijardi. Kaj pa šele, če uspe moderni tehniki, ki hiti še vedno k novim napredkom, odpreti človeštvu še nove možnosti produkcije!

Oec.

PREKOMORSKA GLAVNICA ANGLIJE

Znani statistični strokovnjak sir Robert Kindersley, čigar vsakoletne cenitve britanskih prekomorskih dohodkov služijo za podlago tudi uradnim številkam angleške plačilne bilance, je nedavno v predavanju opozoril na kočljivo dejstvo, da Anglija že nekaj let sem živi od svoje prekomorske glavnice, v toliko, ker jemlje iz prekomorja več glavnice nazaj, kot jo pa tam naloži. Leta 1934. so znašale nove prekomorske naložbe 63 milijonov funtov, dočim je bilo iz prekomorja vzeti 42 mil. funtov, tako da je bilo 21 mil. funtov več naloženih kot nazaj vzeti. Leta 1935. se je pa že obrnilo: nove naložbe so znašale 51 mil., domov prišla glavnica 81 milijonov, razlika torej 30 milijonov v škodo naložb. Leta 1936. je šlo to gibanje še naprej: nove naložbe 61 milijonov, povratek iz prekomorja 107 milijonov, razlika 46 milijonov. Skupni višji znesek povratkov v letih 1935 in 1936 znaša torej 76 milijonov funtov. Pri teh računih pa niso še upoštevani spekulativni nakupi v inozemstvu, zlasti v Zedinjenih državah. Skupni znesek še v prekomorju ostalih naložb cenil Kindersley na 3764 milijonov funtov. Letni dohodki iz obresti in dividend prekomorskih naložb so padli od 231 mil. funtov v letu 1929. na 150 mil. funtov v letu 1933., nakar so do leta 1936. zopet narasli na 184 mil. funtov, kar je 80% vsote iz leta 1929.

Zmanjšanje prekomorskih naložb označa Kindersley iz več vzrokov kot obžalovanja vreden pojav. Kakor so pokazala izkustva med svetovno vojno, pomenijo prekomorske naložbe izredno dragoceno finančno rezervo za deželo, ki je v veliki meri navezana na dovoz surovin in živil iz inozemstva. Dohodki iz prekomorja imajo razen tega proti notranjim glavničnim doneskom prednost, da zagotovijo deželi dotok deviz. Vrh tega, pravi Kindersley, obstoji nevarnost, da neopaženi povratak glavnice v zadnjih letih zaziblje narod v neopravičeni čut varnosti glede na pomnoženi pasivni previšek v plačilni bilanci.

Proti tem izrazom skrbi se more postaviti dejstvo, da se v resnici pač ne more govoriti o definitivnem povratku glavnice v omenjenem obsegu, ker so bili istočasno naloženi v Zedinjenih državah zelo veliki zneski v špekulativnih nakupih. Premena trajnih naložb v kratkoročne špekulativne naložbe sicer ni zaželen pojav; zato se pa še ne sme reči, da bi se ona glavnica, ki se uporablja pri teh kratkoročnih nakupih, ne smela upoštevati pri vprašanju, če Anglija živi od svoje prekomorske glavnice. Kindersley misli, da bi bilo dobro, če bi se s prostovoljno omejitvijo narodovega standarda prihranilo toliko deviz v svrhu izredne uvozne potrebe za oboroževalne namene, da bi ostalo vsaj sedanje stanje prekomorskih naložb nedotaknjeno. Poslanec Loftus zastopa v pismu na list »Times« nasprotno mnenje glede prekomorskih naložb, z zanimivo utemeljitvijo, da se more smatrati le za dober pojav, če prekomorske države v dobrih letih odplačujejo svoje dolgove in da povratak glavnice svetovni konjunkturi ne škoduje, dokler izvaja upniška dežela razmerno večje nakupe v prekomorju, kot se že to sedaj vrši. Loftus spominja nadalje na velike izgube glavnice, ki so jih imeli angleški nalagatelji v inozemstvu in ki so za zadnjih 60 let cenjene na najmanj 2000 milijonov funtov. »Times«, ki že dolgo časa zagovarjajo obnovo glavničnega izvoza, pravijo, da so od Loftusa navedene izgube gotovo zelo pretirane, in zastopajo mnenje londonskih finančnih krogov, da morejo previdne nove glavnične naložbe v še ne polno razvitih prekomorskih deželah le dobro vplivati, dokler ne pride do ekscesov; taki finančni izgredi so se v preteklosti brez dvoma ponovno dogajali in so naložnikom povzročali tudi težko glavo.

O tem predmetu se je pred kratkim javil tudi londonski »Economist«. Velika Britanija je z inozemsko imovino v znesku ca. 4 milijard funtov še vedno največja upniška dežela sveta. Gornja vsota je sestavljena, po »Economistu«, iz ca. 1 milijarde funtov delnic in obligacij (nominalna vrednost) onih britanskih družb, ki delajo v inozemstvu, iz 950 milijonov funtov delnic in obligacij inozemskih družb, ki delajo z angleško glavnico, ter iz 1400 milijonov javnih posojil imperija ter izvenbritanskega sveta, ki so pa vsa v posesti britanskih državljanov, k čemur pride še okroglo cenjena vsota 700 milijonov funtov »direktnih« naložb v inozemstvu v obliki poslovnih udeležb, posojil, farm, plantaž itd. Vsa ta skupna imovina v znesku 4 milijard funtov prinaša angleškim imetnikom glavnice povprečno obrestovanje 6,2%; pri tem je povprečna renta izračunjena oziroma cenjena pri delnicah na 7 do 8%, pri obligacijah na 4 do 5%, pri javnih posojilih na 4,4% in pri direktnih naložbah na 10%. Pri pogledu nazaj vidimo, da je obrestna mera kolebala med 5 in 7%, kakršna sta bila pač konjunktura in valovito gibanje obrestnega

položaja. Obrestovanje 3'4 milijarde funtov v vrednostnih listinah obstoječih inozemskih zahtev je padlo od leta 1929. do 1934. za 24%, od 6'2 na 4'7%, čeprav so obstojale listine z dvema tretjinama iz trdno obrestljivih vrednot.

Iz teh obrestnih donosov v Anglijo dotekajoči dohodki tvorijo približno eno dvajsetinko vseh narodnih dohodkov. Narodno-gospodarski pomen teh vsot je pa bistveno večji kot bi mislili po šodstotnem deležu. Kajti tu gre za čiste dohodke, ki dotekajo v Anglijo, brez vsakega vračila v blagu in služenju tako rekoč kot tribut za glavnico, ki je bila stavljena drugim deželam na razpolago. Značilno za to je razmerje med donosom inozemske imovine in uvozom: približno četrtnina vsega uvoza je krita s temi dohodki, ali z drugimi besedami: četrtnino uvoza dobi angleško narodno gospodarstvo »zastonj«.

Zelo zanimive so zamisli, ki jih naniza »Economist« na ta dejstva v narodnopolitičnem pogledu. Če bo, kakor prerokujejo statistiki, od leta 1940. dalje prebivalstvo Britanskih otokov absolutno nazadovalo, se bo dala Velika Britanija primerjati z družinskim trustom, ki bo imel vedno manj udeležencev. S predpogojem, da bo glavnična vsota ostala taka kot je zdaj, bi si mogli teoretično zamisliti točko, ko bi skrčeno angleško prebivalstvo živelo sploh le od svoje inozemske imovine. Ker bo imel predvideni razvoj britanskega prebivalstva za posledico ne le zmanjšanje absolutnega števila, temveč tudi stalno naraščanje deleža starejših letnikov, bo to tudi v drugem oziru pomembno: trajni dotok glavničnih donosov iz inozemstva bo bistveno olajšal nalogo vedno manjšega pridobitnega dela prebivalstva, obstoječo v tem, da prehranjuje s seboj vred tudi stare ljudi.

V okviru angleške plačilne bilance se vloga inozemske imovine pozna v tem, da skupaj s čistimi dohodki plovbe in s previški londonskega denarnega trga ravno še izenači previšek uvoza. To se pravi, da od leta 1930. dalje ne preostane nobenih sredstev več za nove investicije, da od sredine preteklega stoletja stalno se dvigajoča in le od svetovne vojne prekinjena krivulja britanske inozemske imovine od leta 1930. dalje stagnira. Kar je bilo novih emisij in drugih novih naložb, je bilo izenačeno po povračilih in izgubah glavnice.

Uradna britanska gospodarska politika se je proti tem problemom, ki so vsled svojega pomena za življenjski standard naroda za Anglijo življenjske važnosti, usmerila v treh pogledih; dva sta negativnega značaja eden pozitivnega. Negativnega značaja sta obramba funta in zavarovanje glavnične potrebe za domače notranje gospodarstvo. Prva zahteva danes ni več akutna, ker funt ni resno ogrožen; druga pa tudi ni posebno nujna, ker niso pri nizki obrestni meri dani nobeni znaki glavnične pičlosti. Rezerviranost vložnikov je psihološko utemeljena po zadnjem borznem razvoju in po svetovnopolitičnih premislekih, ne pa po pomanjkanju glavnice. Prvi dve načeli stopita torej v ozadje proti vladujočemu tretjemu, in sicer pozitivnemu, da se morajo v interesu angleškega izvoza namestiti angleške glavnične naložbe v inozemstvu.

Kot možne udejestvovalne postojanke novih angleških glavničnih naložb, ki naj se šele izvedejo, se navajajo angleški dominioni in angleške

kolonije, Indija, bližnji orient, deli Južne Amerike in morda tudi Kitajske, ko bo sedanji konflikt poravnani. Angleškemu imetniku glavnice se dopoveduje, da v inozemskih naložbah vsebovani riziko, če vzamemo to čisto gospodarsko, slednjič ni večji kot v domačih investicijah vsebovana nevarnost zgub, pri čemer se opozarja na razne temne točke domačega gospodarstva (Lancashire, premogarstvo). Politično vsebuje naložba v inozemstvu pač možnosti zgub, kot je pokazal na primer slučaj caristične Rusije; sedanja Rusija pravi namreč, da je ona čisto nova država in da nima z bivšo caristično Rusijo prav nobenega opravka in da jo zato tudi njeni dolgovi prav nič ne brigajo. — V isti vlogi kot Anglija je v tem primeru tudi Francija. — Kot zaključek natančnega razmotrivanja »za« ali »proti« prihaja »Economist« do nasveta, naj se to vprašanje preišče od slučaja do slučaja, a ne dogmatično, temveč realno-politično, pri čemer se bo v praksi dobila cela vrsta možnosti dobičkonosne naložbe, in sicer tako v britanskem imperiju kot v nekaterih deželah izven imperija. — Pri bližnjem orientu je mišljena tudi Jugoslavija.

NAŠE GOSPODARSTVO OB KONCU LETA 1937.

Gotovo najvažnejši dogodek proti koncu leta 1937. je razširjenje pokojninskega zavarovanja nameščencev, ki je bilo doslej v veljavi že iz predvojne dobe samo v Sloveniji in Dalmaciji ter zadnja leta tudi za nekatere panoge gospodarstva, v vsej državi. Dotična uredba je bila v »Službenih novinah« objavljena dne 29. novembra ter se začne izvajati to zavarovanje s 1. januarjem 1938. S tem je dobila naša socialna zakonodaja nov, zelo važen člen, ki pomeni veliko tudi za slovensko gospodarstvo, ker so s tem izenačeni produkcijski pogoji vsaj kar tiče socialnih dajatev v državi. Socialnega pomena pa je to zavarovanje za nameščentvo v izvenslovenskih pokrajinah države. Ob tej priliki moramo sploh omeniti, da je bilo delo na polju socialne zakonodaje v letu 1936. najživahnejše, kakor ga po vojni še nismo zabeležili. Pomisliti je treba, da smo dobili letos najprej dne 13. februarja uredbo o določanju minimalnih mezd, sklepanju kolektivnih pogodb, poravnanju in rabsodstvu, dne 22. marca je bila objavljena uredba o izvajanju zavarovanja delavstva za starost, onemoglost in smrt, katero zavarovanje se je začelo izvajati dne 1. septembra 1937 v vsej državi. Povišana so bila bremena tudi za borze dela in bodo povečani prispevki šli za povečanje podpor delavstvu in pomeni to povišanje nekakšno zavarovanje delavstva proti brezposelnosti. V okvir teh ukrepov je šteti tudi sanacijo bratovskih skladnic, tako da moremo reči, da je sedaj naša socialna zakonodaja izpopolnjena, kot bi lahko služilo za vzgled tudi marsikateri drugi državi. Upajmo, da bo gospodarstvo v državi preneslo lahko tudi v bodoče vsa nova bremena, ki jih je dobilo s socialno zakonodajo. Pomisliti je treba, da bo imelo od izvajanja te zakonodaje gospodarstvo tudi koristi, ker bo dobilo v novih zavodih za izvajanje teh uredb tudi nove vire za investicijske kredite in sploh za dolgoročni kredit. Tu se nam je v Sloveniji že pokazalo plodonosno delovanje Pokojninskega zavoda.

Mobilizacija kmetijskih terjatev ne napreduje tako kot bi bilo želeli. V okvir prizadevanj v tem smislu spada tudi uredba o faksnih olajšavah za menične zadolžitve denarnih ustanov in zadržug po specialnih kreditih pri državnih denarnih ustanovah, Narodni banki in Privilegirani agrarni banki. Taksa za mobilizacijske menice je določena enotno na 10 din, kar pomeni vse-kakor znatno olajšavo pri teh kreditih. Nadalje je izšel tudi že pravilnik o izplačilu dolgov vlagateljem in drugim upnikom, v smislu katerega morajo upniki prijaviti se za prejem teh 3% državnih obveznic do konca februarja, da lahko zavodi napravijo ključ o razdelitvi na posameznike. Nadalje se briga za mobilizacijo posebno združnih denarnih zavodov tudi naša banovina, ki je uvedla tozadevno velikopotezno akcijo.

Dne 22. novembra je minister za finance g. Dušan Letica zvišal carinski ažio od 1.100 na 1.200%, to pomeni, da znaša ta nadavek pri 1 zlatem dinarju poslej 12 din ali skupno carina 13 dinarjev. Zaradi tega je pričakovati znatno povišanje carinskih dohodkov, ki že itak znatno prekašajo lanske, istočasno pa pomeni povišanje azia okrepitev carinske zaščite. Tudi lani je bil ažio zvišan (dne 14. decembra) od 1.000 na 1.100%, dočim je bil v prejšnjih letih dokaj stalen, kajti ažio 1.000% je bil v veljavi od 16. julija 1925 do 14. decembra 1936, torej nad 10 let.

Znatno novo obremenitev prinaša zlasti slovenski industriji predlagana reforma železniške blagovne prevozne tarife. O tej je razpravljal tarifni odbor na svojem zasedanju dne 6. decembra letos ter je vzel predlog železniške uprave kot podlago za nadaljnjo razpravo o podrobnostih. Državne železnice hočejo povečati svoje dohodke za 150 milijonov dinarjev. Nova tarifa bo stopila v veljavo 1. aprila 1938.

V času od našega zadnjega poročila sem je imela svoj občni zbor Privilegirana izvozna delniška družba, znana bolj pod imenom Prizad (Privilegovano izvozno akcionarsko društvo). Iz poslovnega poročila družbe je pomeni, da je imela od preferencialov v poslovnem letu 1936—1937 102'2 milij. din dobička. Od tega zneska je družba porabila za intervencijske svrhe in za izplačilo premij 79 milij. din. Ostanek v znesku 92'25 milij. din pa je družba porabila v sledeče namene: za povišanje delniške glavnice od 15 na 40 milij. znesek 25 milij. dinarjev, za ustanovitev sklada ministrstva trgovine in industrije, katerega sredstva so bila porabljena v prejšnjih letih za intervencijo, 15 milij., za osnovanje sklada za podpiranje kmetijske proizvodnje 10 milij., za dotacijo sklada za kontrolo in pospeševanje izvoza sadja 2 milij., za dotacijo sklada za intervencijo 42'3 milij. din. Vsi poslovni stroški družbe so lani narasli od 4'54 na 5'4 milij. dinarjev, znašali so v letu 1936—1937 0'115% vsega prometa. Družba razpolaga sedaj pri glavnici 40 milij. din s skladi v znesku 101'4 milij., dočim znašajo rezerve 17'04 milij. din.

Za naš državni kredit je važno, da je prišlo do sporazuma s francoskimi upniki glede obrestne službe naših dolgov v Franciji za 2 leti. S tem je bistveno izpremenjen naš dosedanji sporazum, ki je bil v veljavi dve leti in je nasledil leta 1935. že tri leta obstoječi prvi sporazum. Po novem sporazumu bodo francoski upniki dobili skoro popolno protivrednost zapadlih odrezkov naših posojil v Franciji v popolnoma prosto razpoložljivih frankih. Poleg tega se je naša država obvezala izplačati odrezke v frankih po stalnem tečaju v primeri s funtom sterlingom. Ta valutna klavzula je 150 frankov za 1 angleški funt (sedanji tečaj funta v Parizu je okoli 147). Za obrestno službo naših dolgov v Franciji bo potrebna znatno večja vsota kot je bila potrebna doslej: 175 milij. frankov. Nadalje bo naša država dala letno tudi okoli 25 milij. frankov za amortizacijo teh posojil, ki je bila že 5 let ustavljena. V zvezi s tem je tudi nova trgovinska pogodba s Francijo, ki je bila podpisana dne 14. decembra v Beogradu po francoskem zunanjem ministru g. Delbosu in našem ministru za trgovino in industrijo g. dr. Vrbaniću. Iz pogodbe o ureditvi plačilnega prometa s Francijo je razvidno, da bo obveljal sistem plačil v prostih devizah in da bo kliring ukinjen. Pogodba je že stopila v veljavo dne 15. decembra.

Tudi v našem gospodarstvu se že pojavljajo znaki popuščanja konjunktura, ki najbolj pojema v Ameriki. To nam kažejo zlasti številke Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani za mesec november. Število zaposlenih je od oktobra na november padlo od 100.795 na 98.828, dočim je n. pr. lani število zaposlenih od oktobra na november naraslo od 90.451 na 91.006. Okrožni urad primerja leto 1937. z najboljšim konjunkturnim letom 1929. ter pravi, da je sličnost med obema letoma v razvoju zaposlenosti izredno velika ter sklepa, da se tudi že pri nas kažejo znaki, da smo dosegli najvišjo zaposlenost, da pa bo zaposlenost v naslednjih mesecih popustila.

Drugače kažejo najnovejši statistični podatki naše Narodne banke za oktober še vedno dovolj ugodnih znakov o razvoju konjunktura pri nas. Državni papirji še rastejo, tudi dvig cen je trajal v oktobru, kajti indeks Narodne banke za cene v veletrgovini je narasel od septembra na oktober od 78'1 na 80'0. Tudi cene na drobno so narasle, dotični indeks je narasel od septembra na oktober v Beogradu od 87'3 na 89'1, v Zagrebu od 83'9 na 87, v Ljubljani od 85'5 na 86, v Skoplju pa od 90'7 na 92'4. Hranilne vloge vseh bank in hranilnic so narasle od 1. septembra do 1. oktobra v vsej državi od 11.701 na 11.755 milij. din, primerjava s 1. oktobrom 1936 pa kaže tudi dvig od 10.622 na 11.755 milij. din. Železniški promet je dosegel v oktobru rekord: naloženih je bilo na naših državnih

železnicah ta mesec 182.000 tovornih vagonov (septembra 1937 samo 169.000, oktobra 1936 171.000 vagonov).

Državni dohodki so pritekali še nadalje v velikih zneskih: avgusta so prvokrat od leta 1931. sem presegli vsoto 1.100 milij., septembra so znašali še 1.021 milij. din, oktobra pa 1.084'7 milij. dinarjev. Skupno so znašali dohodki od 1. aprila 1937 do 31. oktobra 1937, torej v 7 mesecih proračunskega leta 1937—1938 7.384'4 milij. din (lani od 1. aprila 1936 do 31. oktobra 1936 so znašali 5.865'6 milij. din), izdatki pa 6.042'36 (5.087'4) milij. dinarjev.

Ljubljana, 15. decembra 1937.

D. P.

MEDNARODNE BORZE SREDI DECEMBRA

Proti sredi decembra so indeksi na mednarodnih borzah nekoliko padli, če jih primerjamo z onimi od začetka decembra, in je iz indeksov enajstih borz izračunjeni mednarodni borzni indeks imel številko 63'6 (konec 1927 = 100), s čimer se je približal najnižji točki od srede avgusta dalje, doseženi 27. novembra z 62'5.

Borza	Sredi avg. 1937	Sredi nov. 1937	Sredi dec. 1937
Berlin	48'6	47'0	45'6
London	75'8	70'1	68'6
Paris	57'2	52'4	52'8
Bruselj	65'3	43'1	44'8
Amsterdam	74'2	58'9	59'0
Stockholm	30'7	25'5	24'8
Zürich	70'0	61'6	62'6
Dunaj	67'6	60'6	56'6
Praga	101'3	87'6	84'9
Milan	131'1	126'4	125'2
New York	122'4	79'7	74'9

Glavni vzrok zadnjega padca od pričetka decembra dalje je gotovo poslabšanje konjunktura, zaznamovano zlasti v U. S. A., in pa negotovost glede nadaljnega razvoja svetovnega političnega položaja.

TEMPERAMENT IN VESELJE ŽIVLJENJA

Že od nekdanj razlikujemo med ljudmi štiri različne temperamente: kolerike, melanholike, flegmatike in sangvinike. Cervantes je nekoč te štiri temperamente predstavil v štirih plemičih, ki vsi isto doživijo, a ki na ta doživlje vsak po svoje gledajo. Vsi se zaljubijo v isto lepoticu, a ona vse štiri odkloni, ker ima ženina že izbranega. Kolerik postane od jeze rdeč kot puran, vihti meč, cepeta z nogami in kolne, kar se da. Melanholik se sesede kot mokra nogavica, oči se mu napolnijo s solzami, pritožuje se nad Bogom in nad svetom, na mostu stoji in v vodo hoče skočiti, da se umakne nadaljnji ničvrednosti tega življenja. Čisto drugače flegmatik. Ko sliši odklonilni odgovor dame, skomizgne z rameni, si potisne klobuk na vrat in gre z mirnimi koraki v svojo staro gostilno; tam pije in igra s prijatelji karte, kot bi se ne bilo nič zgodilo. Sangvinik pa reče dami, ki ga je odbila, za slovo še par laskavih besed, ji poljubi roko in gre prožno proč, z očmi mežikajoč; še ni konec vseh dni, si misli: obljubljeno še ni zaročeno, zaročeno še ni poročeno, in tudi — —, na ja, še dosti je lepih žensk na svetu.

Če se vprašamo, kateri teh štirih temperamentov nas naredi za popolnega človeka, ki more srečno jadrati skozi to težko življenje, si moremo odgovoriti, da nam prav za prav noben od njih popolnoma ne ugaaja. Imeti moramo od vsakega nekaj. Večni kolerik in večni melanholik sta oba enako neužitna, in flegmatik, ki ga prav nič ne vznemiri, nam tudi ni všeč.

Najboljši je še sangvinik, poln življenja, vesel, a vendar tudi na njem nekaj ni prav, on prehitro popusti. Polni ljudje smo šele tedaj, če moremo vse štiri temperamente srečno spojiti. Zmeraj ne moremo biti enaki. »Kdor včasih ni na tem, na bi pamet izgubil, ta je sploh nikdar imel nič«, je rekel nekoč velik mož. Ravno tako nespametni so pa tisti ljudje, ki se za vsako najmanjšo malenkost strahovito razburijo, ki vedno tarnajo in sebi in okolici jemljejo vsako veselje do življenja. Melanholiki in koleriki so sploh pogosto bolni ljudje in sodijo pred zdravnika; okolica mora to pač upoštevati. Z melanholikom bodi prijazno trden, s kolerikom odločno miren, tako da ne vlivaš olja v ogenj, da pa tudi nisi preveč popustljiv.

Življenje je resna zadeva, je slednjič za vsakogar borba, ono je kompromis med hotenjem in izvršenjem, med upanjem in dovršenjem. Ničesar drugega ne moremo narediti kot da smo v tem boju dobri in viteški borci, ki ne gremo preko žrtev, da si priborimo »srečo«, ki pa tudi ne omahnemo, če je treba pokazati se. Za sedanje čase značilno je to, da ljudje od življenja preveč upajo ter si ali hočejo največje življenjske ugodnosti izsiliti s pogosto slabimi sredstvi ali pa se čutijo ponižane in zapostavljene, če ne morejo doseči vsega tega, kar so dosegli drugi, njih znanci. To, nad čimer jih toliko tarnajo in kar imenujejo odrekanje, ni nič drugega kot neskromnost v zahtevah življenja. Kdor pa pač ne more iti preko tega, da ima majhno stanovanje, dočim se ponša njegov sosed z velikim, in kdor ne prenese, da gre v Medvode na počitnice, dočim gre njegov sosed na Bled, ta pač ne bo nikdar srečen in bo še po smrti trkal na pokrov krste, ker je ta samo iz smrekovega lesa. Ne smemo pozabiti, da se danes preprostemu malemu delavcu večkrat bolje godi kot se je godilo pred sto leti premožnemu meščanu. Naše življenjske zahteve so zelo narasle, srečnejši pa zato še nismo. Bodimo dobri in ne glejmo onih, ki se jim bolje godi kot nam, temveč glejmo one, ki se jim slabše godi, in teh je neprimerno več.

Stvari imajo zmeraj le tisto vrednost, ki jim jo pripisujemo! Vse je relativno. A eno je neobhodno potrebno, če nočemo preživeti teh par let, ki so nam usojena, le kot žalostni gostje na zemlji: smisel za veselje do življenja! Delaj čez dan, zvečer bodi vesel, delaj cele tedne, slednjič izpreži in se raduj! Človek, ki mu je veselje do življenja že prirojeno, ki ga ima v krvi, niti ne ve ne, koliko je ljudi na svetu, ki se absolutno ne znajo vživeti v veselje in ki vedno mislijo, da so za to potrebna bogve kakšna materialna sredstva. Takim ljudem se pač ne da pomagati in oni bi tudi ne bili srečni, če bi dotična sredstva res imeli. Nedorloženemu otročičku je majhna škatla, ki jo na traku vleče za seboj, bajna železnica; človeku, ki ima veselje do življenja, zadostuje kot plačilo za delovni dan kratka urica pri kozarcu vina, sprehod med zelenimi drevesi, branje lepe knjige in podobno, brez drugih velikih želj. Kulturo človeka moremo kaj dobro oceniti po tem, kar smatra za zabavo. Manj ko je ta zabava hrupna, sirova in zunanja, toliko višja je njegova kultura. Prava ura počitka ni hitro in sirovo uživanje, temveč tiha in mirna udobnost.

Bodimo tudi v skromnosti veseli! Naredimo se, da vidimo veliko kot veliko in majhno kot majhno, odprimo srce visokemu in plemenitemu, znajmo se pa tudi iz srca smejati nad slabostmi tega sveta, človeštva in tudi nas samih. Videli bomo, da je marsikaj navidez resnega in zoprnega v resnici polno komike, in jokajoči filozof se bo spremenil v smejačočega še filozofa.

Trgovska pogodba med Jugoslavijo in Francijo, podpisana 14. decembra v Beogradu, vsebuje tudi zvišane izvozne kontingente za les. Kliringa pri teh kontingentih ne bo več. Sploh se vedno bolj uveljavlja mnenje, da se more zdrav izvozni promet vršiti le pri prostem deviznem obratu in da naj se zato klinirski promet kolikor mogoče omeji.

Izvoz lesa iz Jugoslavije v dežele bližnjega orienta je bil v zadnjem času prav živahen. Tudi v Nemčijo so se prodale večje množine in so se mudili pred kratkim v Jugoslaviji številni nemški nakupovalci lesa. V Anglijo se pa sedaj prav malo prodaja, in žalibog je španski trg slej ko prej zaprt.

Industrija konoplje v Jugoslaviji se je tako razvila, da imamo danes 420 predelovalnic konoplje, dočim jih je bilo pred nekaj leti le 17.

Promet v jugoslovanskih pristaniščih v prvi polovici leta 1937 je bil sledeči: Sušak uvoz 967.000 stotov, izvoz 2 milijona 800.000; Split 693.000 in 1.793.000; Šibenik 492.000 in 1.353.000; Dubrovnik 967.000 in 1.285.000, Metković 35.000 in 152.000. Vidimo, da je uvoz v primeri z izvozom premajhen in da ladje svoje kapacitete ne morejo izrabiti. Izvoz stavbnega lesa je bil sledeči: Sušak 1.429.000 stotov, Dubrovnik 816.000, Šibenik 345.000.

Trgovina med Jugoslavijo in Italijo se je pričela lepo razvijati. V prvih desetih mesecih 1937 je znašal izvoz Jugoslavije v Italijo 221 milijonov lir (lani v isti dobi 25 milijonov), uvoz iz Italije v Jugoslavijo 161 mil. lir (lani 8).

Zenica, Vareš in Ljubija

Železne tovarne v Zenici d. d. hočejo spojiti z rudniki v Varešu in Ljubiji. Napravi naj se nova delniška družba, ki bo ta tri podjetja upravljala. Kakor se sedaj izvê, hočejo ta podjetja tudi razširiti, tako da bi nastalo iz njih eno največjih podjetij železne industrije v Evropi. V ta namen naj se investira nadaljnjih 800 milijonov din. Ker je bilo lani v Varešu in Ljubiji investiranih že 200 milijonov din, bi bila v teh podjetjih naložena cela milijarda dinarjev.

Izvoz živine iz Jugoslavije v Avstrijo

Pristojne avstrijske oblasti hočejo menda zahtevati od Jugoslavije revizijo sedanje avstr.-jugosl. trgovinske pogodbe. Avstrijskim proizvodom naj se za-

gotovi v Jugoslaviji boljša prodaja; sicer Avstrija ni za to, da bi se njene dobave iz Jugoslavije zmanjšale, hoče le pri dobavi pšenice in koruze isti postopek kot je v rabi s Češkoslovaško in Ogrsko. Ne računa se z omejitvijo jugosl. uvoza živine, posebno še, ker zvišanje uvoza živine iz Romunije in Ogrske skoraj ni več mogoče. Jugoslavija je sklenila z Ogrsko in Romunijo dogovor o skupnem nastopu na inozemskih živinskih trgih, po katerem bi te tri države skupaj določale ceno živine, bi uredile način plačevanja, določile kontingente itd. Pričakuje se tudi pristop Bolgarije. Pri tem skupnem nastopanju je Jugoslavija najvažnejši činitelj.

Plačevanje državnih naročil

Iz Beograda poročajo, da državno računovodstvo v finančnem ministertvu javlja sledeče: Pri številnih ukrepih za izboljšanje finančne uprave se je prav posebno pričelo paziti na to, da se vse stvarne dobave ter plače uradnikov, upokojenev in invalidov kolikor mogoče natančno in redno izplačujejo. Dosedanji zaključki so vseskoz zadovoljivi. Vendar so se pa še sem in tja slišale pritožbe glede zakasnelosti pri plačevanju računov za manjše državne dobave. Da se tudi temu nedostatku odpomore, je dalo finančno ministertvo vsem finančnim direkcijam navodila, po katerih v bodoče ne sme biti nobenih zakasnelosti več. Finančne direkcije morajo obvestiti vse urade druge inštanče, da se takoj po nabavi predmetov in materiala za njim podrejene urade in zavode vsi potrebni računi, potrdila itd. s plačilnim nalogom vred odposljejo pristojni blagajni v svrhu izplačila. Finančnim direkcijam je bilo vrh tega ukazano, da kar najstrožje nadzorujejo natančno izvedbo te naredbe in da vsako pomanjkljivost v izvedbi javijo finančnemu ministertvu, ki bo storilo vse potrebno, da se pomanjkljivosti ne ponovijo. Obenem je bilo odrejeno, da finančne direkcije vsa izplačila nemudoma izvršijo. — Ta uredba bo zlasti prav prišla malim obrtnikom in trgovcem, ki so morali doslej večkrat mesece in mesece čakati na izplačila in so vendar tako nujno potrebovali obratne glavnice.

Načrtna sadjereja

Poljedelski oddelek drinske banovine je izdelal razdelitveni načrt za

sadjerejo in bodo po tem načrtu razdelili banovino v pet sadjerejskih okrajev. Vsak okraj bo gojil v prvi vrsti ono sadje, ki najbolje odgovarja naravnim in transportnim razmeram. Iz svojih drevesnic, ki pokrivajo 180 ha, bo razdelila banovina vsako leto 350.000 sadik prve kakovosti po minimalnih cenah.

Jugoslovanske izvoznike žita v Avstrijo bo zanimalo, da se je ustanovila na Dunaju družba z imenom »Getreide-Import«, ki bo oskrbovala import vseh dosedanjih uvoznih vrtdk in jih bo porazdelila po kvotah, ki odgovarjajo uvozu v povprečnosti zadnjih treh let.

Pridelovanju lanu se tudi pri nas posveča vedno večje zanimanje. Svetovna produkcija 1937/38 presega petletno povprečnost 1931/36 za 111%; največje pomnoženje izkazuje Nemčija.

Izvoz cementsa v Albanijo, kamor smo ga leta 1936, izvozili 116.000 stotov, je sedaj zelo omejen, s čimer je dalmatinska cementna industrija zelo prizadeta.

Velika in trajna potreba ladijskega prostora ni dovedla do večjega delovanja obstoječih jugoslovanskih ladijskih podjetij, temveč je pripomogla tudi do ustanovitve novih podjetij. Tako so bila v okolici Šibenika v teku enega meseca ustanovljena tri nova podjetja.

Novo tovarno za luščenje riža bodo zgradili v Dubrovniku. Riž bodo dovažali po morju.

Glede tujskega prometa v Jugoslaviji beremo, da je do 1. novembra 1937 obiskalo Jugoslavijo 204.506 inozemcev proti 187.223 v isti dobi leta 1936. Število Nemcev iz rajha se je skoraj podvojilo (od 26.277 na 52.411), število avstrijskih in češkoslovaških turistov je pa nekoliko padlo. Pomnožilo se je število obiskovalcev iz Ogrske, Italije, Bolgarije, Holandije; padel je pa obisk iz Norveške, Švice, Poljske, Rumunije in Grčije. Iz Danske in Turčije ni bilo leta 1936. nikogar k nam, leta 1937. pa štejemo 1830 oziroma 527 obiskovalcev. Vobče se slišijo pritožbe, da je naša propaganda za turizem preslaba.

V Beogradu se vedno bolj slišijo pritožbe o prevelikem številu trgovskih potnikov. Vse polno je mladih državnih uradnikov, ki čakajo, da dosežejo deset let službe, nakar se dajo upokojiti in se primejo trgovskega potništva, kar je pravi trgovskim potnikom seveda v veliko škodo.

Bačko in Banat hočejo v večji izmeri elektrificirati in so izdelali načrt za zgradbo električnega voda iz Novega Sada v Petrovgrad. Elektrarni v teh

dveh mestih pripadata istemu ameriškemu koncernu.

Dolina Spreče v Bosni je brez elektrike. V državnem rudniku Kreka je pa električna centrala, ki izrablja samo tretjino energije. Sedaj mislijo porabiti ostali dve tretjini za elektrifikacijo več krajev te doline.

Vodnik po hotelih, ki ga je izdal »Putnik« v Beogradu, obstoji v dveh izdajah; ena je v srbohrvatskem, češkem in poljskem jeziku, druga pa v nemščini, francoščini in angleščini. Vrsta naštetih hotelov je alfabetična in ne kakovostna.

O izgradbi severnega pristanišča v Splitu se je vršila posebna anketa; gre za natančno določbo kraja, kamor naj pridejo bodoče pristaniške naprave. Stvar se že dolgo vleče.

Beograjski radio-klub priredi v dneh od 24. januarja do 2. februarja peto večjo radio - razstavo mednarodnega značaja. Vršila se bo na velesejmskem prostoru. Na železnica 50% popusta.

Izvoz boksita iz Jugoslavije je dosegel v prvi letošnji polovici 180.000 ton; večji del je šel v Nemčijo.

Naše producente cementsa bo zanimala vest, da se je ustanovila v Luksemburgu družba, ki ima namen urediti mednarodno trgovino s cementom in se dogovoriti s posameznimi producenti glede izvoza.

V mestu Vršac (Vojvodina) hoče zgraditi neka čl. tekstilna tvrdka novo tovarno. Tudi londonska tvrdka White Child and Beney ter razne tekstilne tvrdke v Sloveniji se zanimajo za ustanovitev podružnic v Vršču. Vršac je važno železniško križišče, zveza z Beogradom je prav ugodna. Delovne moči so poceni. Pridelovanje lanu, konoplje in drugih industrijskih rastlin je v okolici Vršca v močnem razmahu. Mestna uprava gre raznim industrijskim načrtom na vso moč na roko (prepuščitev stavbišč, oprostitev od davkov, preskrba stanovanj itd.).

Narodna banka Jugoslavije poroča: Na koncu novembra so znašale zlate zaloge 1.758.300.000 din, obtok bankovcev 5753 milijonov, vse obveznosti 8268 milijonov din.

Dubrovaška kopališča in hotelska d. d., ki dela s češko glavnico, je odpisala v zadnjem poslovnem letu 305.000 Kč in izkazuje vseeno 179.000 Kč čistega dobička.

V Jugoslaviji hoče »Snia Viscosa«, znano italijansko podjetje za izdelovanje umetne svile, zgraditi tovarno in bi investirala v gradbo pet milijonov lir.

Na donavski plovbi zainteresirane družbe, torej tudi jugoslovanska, so sklenile v drugi polovici leta 1937 dogovor

v svrhu dosege stalnosti v donavski prometni trgovini.

O železnih najdiščih v gori Dilj (Hrvatska), ki smo jih že omenili, izvemo sedaj, da so cenjena od strokovnjakov na 2.500.000 vagonov železne rude. Odkritelju Ivanu Vujnoviću ponuja neka inozemska rudarska tvrdka 6.500.000 din za pravico izkoriščanja. Poleg železa je neka nemško-italijanska družba ugotovila tudi premog.

Prva jugoslovanska razstava fig je bila pred kratkim v Splitu. Priredila jo je banska uprava. Ena najboljših vrst je iz Ljubuška in Vrgorca; te fige so vsled majhnih semenskih zrn, ki so manjša kot pri najfinejših inozemskih vrstah, predmet živahnega izvoznega povpraševanja.

Zadružno sadjarsko in zelenjavsko centralo bodo ustanovili v Splitu v svrhu dviga teh dveh gospodarskih panog. Njena naloga bo organizacija umne produkcije in skupne prodaje, dobava novih zanesljivih trgov in dosega dobrih cen.

Delniških družb je bilo v prvih desetih mesecih leta 1937. ustanovljenih v Jugoslaviji 40, delniška glavnica jim je 106.300.000 din. 11 je prenovljenih, 29 je novih. Dve družbi imata delniško glavnico nad 10 mil. din, 3 imajo po 10 mil. din, 18 jih je z 1 mil. din itd. Najmanjša glavnica je 500.000 din (10 družb).

Iskanje nafte v Bosni izkazuje čimdalje večje uspehe, in se zdi, da bo Jugoslavija v doglednem času postala zelo neodvisna od uvoza inozemskega petroleja.

Pridelovalec maka, iz katerega se dobiva opij, je vlada svetovala, naj pridelovanje nekoliko omeje, ker so zaloge tako velike, da odgovarjajo pridelku dveh let. Turško-jugoslovanski urad za prodajo opiya v Carigradu je prodal lani 23.328 kg morfina proti 8486 kg v letu 1935; jugoslovanskega blaga je bilo lani 5074 kg, leto prej 4669 kg. Glavni odjemalci leta 1936 so bili: U. S. A. 11.647 kg, Nemčija 2442 kg, Italija 2127 kg, Francija 1694 kg, Belgija 1446 kg, Japonska 1393 kg, Svica 1311 kg.

Jugoslovanska Shell d. d. je izkazala za preteklo poslovno leto 6 mil. din čistega dobička proti 14.300.000 din zgube v letu 1935. Mobilije in imobilije so cenjene na 255 mil. din.

Družba »Sartid« v Smederevu bo zgradila Martinovo peč za izdelovanje jekla ter razširila elektrarno. Peč bo imela letno kapaciteto 18.000 ton. Stroški so preračunjeni na 15 mil. din, delavcev bo 400. Z rudniki v Majdanpeku

je sklenila družba 22letno najemniško pogodbo.

V Jugoslaviji hoče švedska finančna skupina »Ericsson« ustanoviti tovarno kablov in je stavila jugoslovanski vladi že zadevne predloge. Gre za čisto nov način izdelovanja kablov. Poleg naše porabe bi mogla kriti tovarna vso balkansko porabo kablov. Zgraditi hočejo tovarno v Beogradu.

Trgovska in obrtna zbornica v Petrogradu je sklenila nagrositi trgovskega ministra, naj bi bilo gospodarskim zbornicam dovoljeno, da sodelujejo pri sklepanju mednarodnih trgovskih pogodb. Pravila Zavoda za pospeševanje zunanje trgovine naj se v toliko spremenijo, da bodo v strokovnih odborih zastopane tudi zbornice. Predsedniki davčnih komisij naj ne bodo uradniki, temveč gospodarstveniki ali pa osebe, ki so v prostih poklicih. Itd.

Domača jugoslovanska industrija staničnine in papirja je proti pomnoženemu izvozu v Italijo. Če bo šlo tako naprej, bo domača industrija brez surovine, Slovenija in Hrvaška pa brez jelk. Industrija zahteva omejitev izvoza v Italijo, ki je kupila letos že 2800 m³ lesa za izdelovanje staničnine.

V Skoplju nameravajo s pomočjo češkoslovaške glavnice ustanoviti novo tovarno stekla. V okolici mesta je obilo kremenjakovega peska in bi bila tovarna s surovino dobro založena.

Trepča, v angleških rokah nahajajoče se rudniško podjetje, je v poslovnem letu 1935/36 izkazalo 503.805 funtov kosmatega dobička, v letu 1936/37 pa 943.944 funtov, kar je skoraj za 90% več. V dinarjih ca. 120 in 225 milijonov. Vzrok tako zelo naraslega dobička je deloma zvišana produkcija, deloma pa zelo narasle cene kovin.

Pridelovalci paprike v Jugoslaviji so letos prišli na svoj račun, ker Jugoslavija, prej eden najvažnejših konkurentov na inozemskih trgih, letos ni prišla v poštev.

Celulozno tovarno »Drvar« v Bosni je kupila država iz inozemske posesti; zopetni pričetek obratovanja omogoča uporabo lesnih odpadkov bosanske industrije žag, ne le za papirno staničnino, temveč tudi za plemenito staničnino, ki naj bi jo uporabljala pozneje priključena tovarna umetne svile.

Državni dohodki Jugoslavije so dosegli v vsakem od treh mesecev avgust, september in oktober 1937 več kot eno milijardo dinarjev.

Za študij rudnih najdišč v Jugoslaviji je bila ustanovljena v Berlinu posebna družba z zneskom 500.000 mark.

Gozdna statistika v državah Male antante bo po poročilih iz Prage poenotena. Že doslej se je glede lesnih zalog vodila do gotove meje skupna statistika.

Ko bo proga Št. Janž—Sevnica dovršena, bo znašala vožnja od Zagreba do Št. Janža 78 km, dočim znaša sedaj preko Karlovca 181 km; razdalja od Št. Janža do Osijeka se bo skrčila za 103 km, do Slavonskega Broda za 140 km itd.

Trgovska pogodba med Jugoslavijo in Grčijo je podaljšana do 31. marca 1938; veljala je do 31. decembra t. l.

»Prizad« je kupila v Bolgariji veliko množino semen sončnic za potrebe domače industrije, ker domača produkcija ne krije porabe tovarn rastlinskega olja. 75 odstotkov bomo plačali v klirinškem prometu, 25 odstotkov z devizami.

Bencina in bencinovih mešanice je porabila Jugoslavija v zadnjih dveh finančnih letih sledeče množine: leta 1935/36 čistega bencina 13.415.503 kg, mešanice 12.563.497 kg; leta 1936/37 bencina 9 milijonov 796.756 kg, mešanice 13.327.451 kg. Sedaj je uporaba čistega bencina prepovedana. Ker vsi znaki kažejo, da se bo uvoz avtomobilov povečal in da se bo avtomobilni promet pomnožil, se bo poraba bencinovih mešanice dvignila najbrž nad 35 milijonov kg letno.

Jugoslovanskemu tobaku je pričel delati bolgarski tobak veliko konkurenco. Zadnje cenitev v iznosu 36 mil. kg je produkcija še prekosila; izkazana je s 43.300.000 kg. Vendar se letošnji pridelek kvalitativno slabše ocenjuje kot je bil lanski.

Elektrifikacija savske banovine se bo izvršila po enotnem načrtu, za katerega je izdalo koncesijo ministrstvo za trgovino in industrijo banovini. Dravska banovina je dobila tako koncesijo l. 1934.

»Jadranska Plovidba« si je dala zgraditi pri Jadranski ladjedelnici v Splitu dva nova parnika za osebni promet; imenujeta se »Sarajevo« in »Šumadija«.

Družba »Zeta« je vzela v Črni gori velike gozdne komplekse v zakup, zlasti ob reki Piva. V bližini Nikšića bodo napravili žage in bodo prepeljali les v Dubrovnik, odkoder bo šel po morski poti naprej.

Riža potrebuje Jugoslavija na leto okoli 22 mil. kg, pridelala ga pa samo 3 mil. kg. Po strokovnih računih bi se mogla domača produkcija dvigniti najmanj na 15 mil. kg.

Novi prekop Sulina

Delta Donave ima tri rokave. Srednji, Sulinski, služi prometu. Že dolgo dela ta rokav Evropski donavski komisiji

velike skrbi. V rokavu se kopičijo velike množine peska in obstoji nevarnost, da ga zasipljejo. Nprestano je treba izkopavati, veliko denarja se potroši, uspeh pa ni temu primeren. Inženjerji omenjen komisije vedno študirajo, kaj bi bilo treba napraviti, in je bil sedaj predlog Romuna Vardala soglasno sprejet. Rokav bodo opustili in bodo napravili nov, 14 km dolg zvezni kanal med Donavo in Črnim morjem. Tam, kjer bo prišel do morja, ni nevarnosti zasipanja. Stroške gradbe so preračunili na 600 milijonov lejev, koje svoto bodo dobili od komisije in od držav, ki so v komisiji zastopane; med njimi je tudi Jugoslavija. Gradbena doba bo trajala okoli pet let.

Rekordni pridelek bombaža v Ameriki

Ameriško poljedelsko ministrstvo priobča peto cenitev o letošnjem pridelku bombaža in pravi, da prekaša pridelek vsa pričakovanja in da je naravnost senzacionalen. Za dobo 1937/38. ga cenijo na 18.240.000 bal, dočim je znašal lani le 12.400.000 bal. S tem je letošnji pridelek doslej največji in prekaša tudi dosedanje rekordno leto 1926. z njegovimi 17.970.000 balami. Poljedelski minister Wallace priporoča, da se pridelek v svrhu izenačenja bombaževih zalog omeji. V letu 1937/38. bo znašala ponudba na svetovnem trgu 50.800.000 bal; 23.600.000 jih bo dala Amerika, 27.200.000 pa ostali producenti. V Ameriki sami bo poraba letos najbrž manjša kot lani, inozemstvo se pa za ameriški bombaž zelo zanima.

Višek konjunktura v Skandinaviji

Produksijske številke skandinavskih držav osveščujejo z majhnimi izjemami nadaljevanje dosedanje visoke industrijske konjunktura, ki je dosegla svoj prejšnji višek in ga je deloma morda že prekoračila. Zlasti ugodno se glasi konjunkturne številke Švedske, čije produktijski indeks je v septembru s številko 122 dosegel nov rekord in je za 45 odstotkov nad višino konjunkturalnega leta 1929. Vendar se pa nekoliko pozna ponehanje naročil in skrajšanje dobavnih rokov, ki so bili doslej zelo dolgi. Večina industrijskih panog pa še vedno razpolaga z zelo dolgoročnimi naročili, v prvi vrsti oboroževalna industrija. — Norveški produktijski indeks je bil v juliju 120, v avgustu pa naenkrat 139. Tudi tu so bile dosežene posamezne rekordne številke, v prvi vrsti v industriji produktijskih sredstev.

Produkcija konsumnega blaga pa ni mogla korakati s konjunkturo vstric. — V nasprotju s Švedsko in Norveško pa produkcijski indeks na Danskem že od maja dalje pada. V maju je bil pa pač rekorden in je bil dosegel številko 138 proti 100 v letu 1931. Padec od maja dalje se tiče v prvi vrsti industrije konsumnega blaga. — Kar se tiče Finske, koje produkcija ono iz leta 1929. sedaj za ca 55% prekaša, se je njen produkcijski indeks zvišal od 100 v letu 1929. na 155 v letošnjem septembru. Vedeti pa moramo, da se v jeseni običajno doseže najvišje produkcijsko stanje. Stanična industrija dela sicer nespremenjeno s polno kapaciteto in je kapaciteto v zadnjem času deloma še pomnožila, a na trgu lesa je prodaja močno zastala, kar ne more ostati brez posledic za celotno produkcijo.

Ameriške železnice hoče vlada reorganizirati in bi namesto sedanjih številnih družb obstajalo v bodoče samo še deset družb, ki bi po dogovoru izključile vsako medsebojno konkurenco.

Celanese in Courtaulds, dva največja koncerna umetnega prediva, hočeta v svrhu izločenja konkurence skleniti sporazum.

Zunanja trgovina Bolgarije v prvih letošnjih osmih mesecih je bila sledeča: uvoz 3286 milijonov levov (lani v isti dobi 1965 mil.), izvoz 2937 mil. (1863). Lanska pasivnost se je letos zelo povečala.

Rusi in Romuni so sklenili velike medsebojne dobave. Med drugim bodo poslali Rusi v Romunijo tudi večje količine bombaža. Pridelujejo ga po večini v Turkestanu. Čudno se sliši, da celo ameriške Zedinjene države, ki so vendar prvi svetovni producent bombaža, kupujejo v Rusiji bombaž.

Ker je med Avstrijo in Romunijo glede klinirskih plačil precejšnja napetost, dobavljiva Avstrija sedaj nafto, petrolej in bencin iz Amerike. Ker gre transport iz Trsta preko Jugoslavije, imajo naše železnice s tem transportom lepe dohodke.

V Turčiji gradijo sladkorno tovarno, ki naj zagotovi samopreskrbo Turčije s sladkorjem. Zgradili bodo tudi veliko novo tekstilno tovarno.

Štiri vodilne ogrske tovarne nogavic bodo poslale prvič veliko množino svilenih nogavic v Anglijo. Pred desetimi leti bi tega nihče ne bil mislil.

Bolgarija in Češkoslovaška sta se domenili glede velike kompenzacijske

kupčije. Bolgarija bo dobavljala Češkoslovaški riž, ta pa Bolgariji steklo, porcelan, stroje in tekstilno blago.

Rudniška produkcija Ogrske

Po doslej priobčenih podatkih kaže ta produkcija v mesecih jan.—sept. t. l. skoraj povsod rastočo tendenco. Ugodni zaključki so dokaz nadaljnjega notranjega gospodarskega poživljenja. Produkcija surovega železa je narasla od 2,350.000 met. stotov v prvih lanskih devetih mesecih na 2,680.000 stotov v istih letošnjih mesecih, dočim je ostala produkcija železne rude z 2,180.000 stoti skoraj nespremenjena. Zvišanje v produkciji surovega železa se je opiralo na bistveno večji uvoz rude od 2,820.000 na 3,910.000 stotov. Hkrati je znatno padel uvoz surovega železa od 800.000 na 120.000 stotov. Najbolj se je pomnožila produkcija boksita, od 2 milijona 210.000 stotov na 2,930.000 stotov ali za 32,6%. Padla je le produkcija manganove rude, in sicer od 210.000 na 170.000 stotov.

Jugoslavija v evropskem cementnem kartelu

Eksporterji posameznih držav gredo bolj za tem, da se z bližnjimi in daljnimi sosedi pogovorijo o izvoznih cenah, s čimer naj dosežejo izvoz, ki se izplača. Na tej črti je bil pred nekaj časom ustanovljen tudi evropski izvozni cementni kartel. Beremo o njegovi razsežnosti in njegovih ciljih sledeče: Nemška, belgijska, danska, francoska, angleška, jugoslovska, norveška in švedska cementna industrija so sklenile dogovor, ki naj ustavi napredujoče padanje cen. Zaenkrat se druge države temu dogovoru še niso pridružile, in manjkajo še Italija, Poljska, Portugalska, Španija, Ogrska, Avstrija Finska, Rusija itd.; a vse te države imajo sedaj toliko dela z gradbo cest in drugih gradb, da mora njih cementna industrija delati v glavnem za domačo porabo in nima v izvozni trgovini nobene bistvene vloge.

Svetovna produkcija avtomobilov

Leta 1929. je bila ta produkcija s 6,320.000 avtomobili rekordna. Nato je pričela padati in je prišla na najnižjo točko leta 1932. s številko 1,980.000. Po tem letu se pa hitro dviga in so številke sledeče:

1933: 2,680.000	1935: 5,180.000
1934: 3,740.000	1936: 5,820.000

Torej je bila produkcija v letu 1936. le še za pol milijona kosov pod re-

kordnim letom 1929. V produkciji so zaostale lani za letom 1929. le tri velike produkcijske dežele: USA (za 900.000), Francija in Kanada, dočim sta bili Nemčija in Velika Britanija visoko nad predvojnimi rekordnim stanjem. V tekočem letu se avtomobilna produkcija tako lepo razvija, da bo prav gotovo prekosila ono iz leta 1929. Tri najvažnejše produkcijske dežele — USA, Velika Britanija in Nemčija — so že v prvih devetih mesecih tekočega leta napravile ca pol milijona avtomobilov več kot v istih lanskih mesecih, pa je bila vsa svetovna produkcija celega lanskega leta le za pol milijona kosov pod produkcijo leta 1929. Avtomobilna produkcija je važen znak svetovne gospodarske konjunktore.

Pridelek pšenice v Romuniji navaja romunsko poljedelsko ministrstvo s 370.000 vagoni, pridelek rži za 42.000 vagoni, ječmena 86.000, koruze 424.000. Za izvoz bo preostalo 120.000 vagonov pšenice, 40.000 vagonov rži in 70.000 vagonov koruze, ječmena in ovsu pa nič, ker bo teh dveh vrst komaj za dom dosti.

Manganove rude so producirali v preteklem letu 5.100.000 ton, od tega 2 milijona 790.000 v Rusiji in 1.520.000 ton v britanskem imperiju (letu prej 4 milijone; 2.340.000; 1.200.000). Letošnja produkcija bo znašala okoli 6.000.000 ton. Hitri dvig produkcije v zadnjih letih je direktna posledica večje porabe jekla, zlasti v oboroževalni industriji; 90% manganove rude se porabi namreč pri produkciji jekla.

Mednarodni trg diamantov je prav dober. Produkcija surovih kamnov je znašala leta 1935. 6.250.000 funtov, lani 8.500.000 in bo dala letos okoli 10 milijonov funtov. Dobra tendenca na tem trgu krepi zaupanje v splošno gospodarski položaj; kajti za ta položaj je demantni trg posebno občutljiv barometer. Dobra tendenca se ne tiče samo lukreuznih kamnov, temveč tudi industrijskih, in za slednje iščejo sedaj sistematično novih uporabnih ciljev.

Poraba bombaža v USA je v prvih treh letošnjih četrtletjih znašala 5 milijonov 970.000 bal proti 5.130.000 balam v isti lanski dobi; vendar je pa prav v zadnjih mesecih konsum manjši kot je bil v prvih letošnjih mesecih. Izvoz bombaža je pa znašal v prvih devetih letošnjih mesecih 3.380.000 bal proti 3.240.000 in 5.950.000 balam v isti dobi let 1936. in 1932.

Poljske bombaževe plantaže v Braziliji

Iz Varšave poročajo: Poljska vlada naglaša že dalj časa potrebo, da osnuje v Braziliji poljske bombaževe plantaže, s čimer bi se stroški pri nakupu surovine zmanjšali. Trgovsko ministrstvo hoče tvrdkam, ki bodo posedovale takšne plantaže, dati pravico, da uvažajo bombaž v Poljsko izven kontingenta. Sliši se, da je tekstilna tvrdka v Lodžu N. Eitingon že pričela z nakupom plantaž v Braziliji, in je pričakovati, da bodo sledile njenemu zgledu tudi še druge tvrdke. — Poljska se ravna pri tem postopanju po zgledu drugih držav, ki nimajo doma dosti surovin in si jih pridobivajo drugod, tudi če nimajo kolonij. Tako na primer Ford, ki je eden največjih nabavnikov kavčuka, kupil ogromna zemljišča v Braziliji in si napravil tam lastne kavčukove plantaže.

Stagnacija na mednarodnem trgu lesa se nadaljuje. Na londonskem trgu so glavni dobavitelji Kanada, Finska in Rusija ceno ponovno znižali, in sicer za 30 do 40 šilingov pri 1 standardu.

Montagu Norman je že 19i predlagan za guverneja Angleške banke. Sedaj je v 66. letu starosti.

Kave je bilo uničene letos od 1. jan. do 31. okt. 14.700.000 vreč, v vsej brazilski dobi uničevanja, ki traja že nekoliko let, pa 54.244.000.

Od nove trgovske pogodbe med Avstrijo in Českoslovaško se pričakuje izdatno pomnoženje trgovskih stikov med obema državama.

Zveza angleških industrijev smatra bližnje izgledne konjunkturnega razvoja v Veliki Britaniji za trajno ugodne.

Poljska gradi prekop, ki naj prevede trgovino, zlasti ono z žitom, iz nemškega pristanišča Stettin v poljsko pristanišče Gdynia.

Ruski izvoz lesa se je letos sicer zmanjšal, vendar se je pa skupiček pri tem dvignil za celo osmino.

Zunanja trgovina Sovjetske Rusije v mesecih jan.—sept. izkazuje 1218 mil. zlatih rubljev eksporta (lani v isti dobi 1065) in 1013 mil. rubljev importa (lani 1068). Lanska pasivnost se je spremenila letos v aktivnost.

Svetovna produkcija stanične volne je v prvi letošnji polovici narasla za 66% napram prvi lanski polovici in za 250% napram isti predlanski dobi ter je znašala 248 milijonov angl. funtov, dočim je znašala lani v vsem letu 299 mil. funtov, leta 1935. pa 140 milijonov funtov.

Za izvoznike v Mehiko je izdalo mehiškansko poslaništvo v Pragi v nemškem jeziku iz španščine prevedeno brošuro, ki jo je spisal dr. Ramon Beteta, državni podtajnik v mehiškanskem zunanjem ministertvu in ki obravnava produkcijske in trgovske razmere te dežele. Kot dostavek vsebuje brošura dragocene nasvete za eksporterje v Mehiko.

Angleški izvoz je bil v prvih treh letošnjih četrtletjih s 386 milijoni funtov večji kot kdaj v zadnjih šestih letih.

Produkcija živega srebra v Italiji je dosegla v mesecih jan.—sept. 1716 ton proti 1016 tonam v istih lanskih mesecih. V še večji izmeri je narasel izvoz živega srebra, od 16'6 na 71'1 mil. lir. Poleg Idrije ima Italija mnogo živega srebra tudi v Toskani.

Češkemu blagu v Jabloncu (stekleni biseri, prstani, gumbi, parfumske steklenice) se zopet bolje godi. To blago so Japonci vsled svojih izredno nizkih cen izrinili z marsikakšnega trga, a sedaj je njih zadevni izvoz padel in se v nekaterih deželah izvaja tudi bojkot proti njemu. Japonci se borijo na njim lasten način proti češkoslovaškemu blagu in označijo svoje blago kot češkoslovaško; tako si hočejo ohraniti svoje trge v severni Kitajski, v Siamu, na otokih Tihega oceana itd. Poleg čl. imena jim je dobro tudi vsako drugo evropsko ime.

Inozemska glavnicca v USA je dosegla po računih ameriškega trgovekega urada v pričetku tekočega leta 6100 milijonov dolarjev proti 5100 in 4400 milijonom dol. v pričetku let 1936. in 1935. Večina prirastka v Ameriki investiranega inozemskega kapitala gre na rovaš razširjenja inozemske imovine pri ameriških delničah.

Narodni dohodki v USA v preteklem letu so cenjeni na 6380 mil. dol., leta 1935. na 5496, v depresijskem letu 1932 na 3955 in v konjunktornem letu 1929. na 8078 mil.

Nemške zahteve po kolonijah se tičejo tudi lesa. Anglija, Francija, Belgija in Holandija kontrolirajo s svojimi kolonijami okoli 31% vsega lesa na svetu ali ca 1200 milijonov hektarov, Nemčija pa samo 12.500.000 ha. Bivša nemška kolonija Kamerun ima že sama več gozda kot Nemčija.

Avstrijska petrolejska najdišča se množijo. V Zisterdorfu je navrtanih že trinajst jam. Za avstrijski petrolej se je v zadnjem času začel zanimati tudi že inozemski kapital.

Pogajanja med Nemčijo in Češkoslovaško o turizmu, ki so se vršila v

Hamburgu, so se ugodno zaključila. Svota, ki je dovoljena nemškim turistom pri potovanju v Češkoslovaško, se je od letošnjih 55 milijonov Kč povišala za leto 1938 na 205 milijonov Kč.

Tudi Poljska išče nadomestila za bombaž in je v to svrhu pričela predelovati lan in konopljo. Novi proizvod se imenuje kotonin; izdelujejo ga iz manjvrednih vlaken lanu in konoplje ter iz odpadkov in tulja. Da bi dali tekstilni industriji pobudo za uporabo novega prediva, ki je zaenkrat še dražje kot bombaž, dovoljujejo premije, 1 zlot za 1 kg. Produkcija kotonina naj znaša zaenkrat ca 5000 ton.

Razvoj Trsta

V zadnjih treh letih se je pomorski promet Trsta takole vršil:

	Uvoz		Izvoz		Skupaj
	po morju	po morju	po morju	po morju	
	v 1000 t	v %	v 1000 t	v %	v 1000 t
1934:	1816	75.4	590	24.6	2406
1935:	1761	72.0	683	28.0	2444
1936:	1402	64.2	782	35.8	2184

Trstu se godi še vedno tako kot se mu je v bivši monarhiji: pomorska trgovina izkazuje prevelik uvoz v primeri z izvozom. Ladje, ki pridejo polno natovorjene v pristanišče, nimajo pri odhodu iz pristanišča dosti tovora in ne morejo svoje prostornine do polnosti izkoristiti. Drugače je to v nekaterih drugih pristaniščih, kot na primer v Londonu, kjer sta si uvoz in izvoz približno enaka. Vendar se je pa v imenovanih treh letih razmerje v Trstu precej na dobro izpremenilo. Tako je leta 1934. prišlo v pristanišče 1.816.000 ton, odšlo jih je pa samo 590.000, dočim je znašal uvoz lani 1.402.000 ton, precej manj kot l. 1934., izvoz pa 782.000 ton, precej več kot v letu 1934. Glej tudi relativne številke. Za razširjenje tržškega pristanišča so izdali v letih 1926. do 1937. nič manj kot 200 milijonov lir. Med drugim so izgradili »molo VI« z napravo petih hangerjev s ca 60.000 m² površine, dalje posebno tobačno skladišče s ca 27.000 m² ter popolnoma moderno adaptiran žitni silos, ki more naenkrat sprejeti ca 30.000 ton. Blagovne železniške zveze s Trstom so hitre in redne; na Dunaj (610 km) vozi tovorni vlak 32 ur (pred vojsko 33), v Prago (830 km) 54 ur (pred vojsko 61). Posebej moramo omeniti pred kratkim sklenjeni dogovor med Trstom in donavskimi plovbnimi družbami v svrhu ureditve medsebojnih konkurenčnih razmer.

